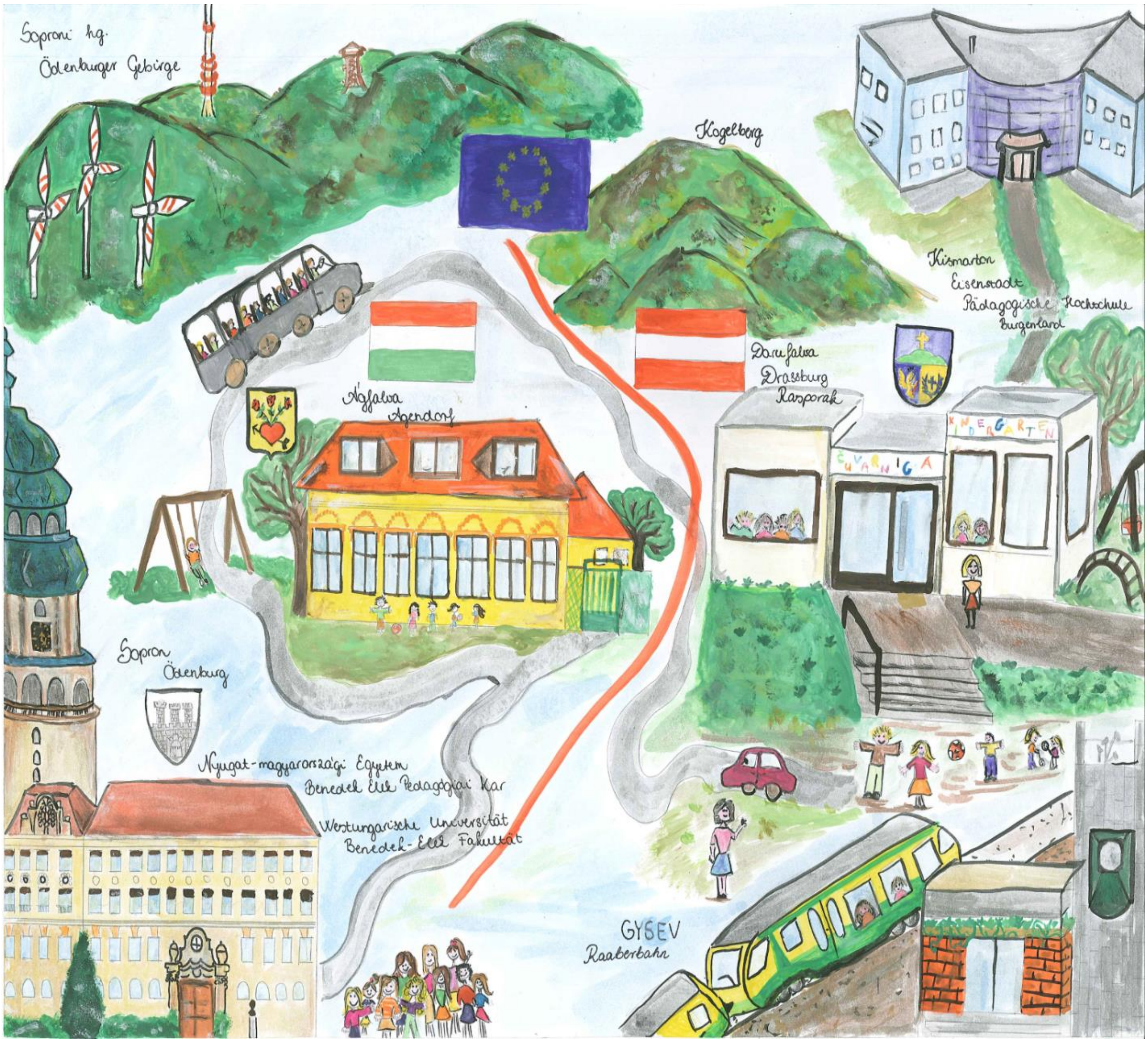
EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund

creating the future
Programm zur grenzüberschreitenden Kooperation ÖSTERREICH - UNGARN 2007-2013
AUSZTRIA - MAGYARORSZÁG Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013

MINISZTERELNÖKSÉG

NYELVI HELYZETTANULMÁNY

A MULTILING PROJEKT ÁGFALVI ÓVODÁHOZ KAPCSOLÓDÓ CÉLCSOPORTJAI KÖRÉBEN

Dr. Hartl Éva - Babai Zsófia - Dr. Kovácsné Vinkovics Éva

Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Sopron - 2014

A MULTILING L00167 „Többnyelvű nevelés Ágfalván és Drassburgban“ projekt az Ausztria-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Programban az Európai Unió és Magyarország társfinanszírozásával valósul meg. A tanulmány e projekt keretén belül készült.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés

A Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kara is bekapcsolódott a „MULTILING” projektbe annak érdekében, hogy az óvodai nyelvelsajátítás tudományos hátterét biztosítsa, továbbá azért, hogy az ágfalvi (H) és draßburgi (A) önkormányzatok és az oktatási intézmények közötti kapcsolatokat erősítse.
A projektnek köszönhetően a NymE BPK német nemzetiségi óvodapedagógus hallgatói (30 fő) 2013. februártól kezdődően 2 helyszínen, az ágfalvi és a draßburgi óvodában végeztek heti rendszerességgel óvodai szakmai gyakorlatot. A szakértőknek a gyakorlatok minőségi kísérése mellett lehetősége nyílt az ágfalvi óvodában egy kutatásra is, hogy a magyar oldalon, Ágfalván az óvodások, és rajtuk keresztül a szülők, az óvodában dolgozó óvodapedagógusok, valamint a hallgatók nyelvhez való viszonyát, helyzetét felmérjék, a projekt oldaláról vizsgálva a gyakorlati eredményeket egy tanulmányban összegezzék és bemutassák.
A MULTILNG projekt ágfalvi óvodához kapcsolódó célcsoportjainak vizsgálatára a projektben több lépcsőben került sor.
A kutatatás első lépeseként megfogalmaztuk a hipotéziseket. Majd a kutatáshoz módszerként az ankét módszert, a teszt, az interjú és a megfigyelés módszerét választottuk és alkalmaztuk.

1.1. Az ágfalvi óvodáról

Ágfalva község az osztrák határ mentén, Soprontól mindössze négy kilométerre, a Soproni hegység lábánál fekszik, festőien szép természeti környezetben. A 820 éves település neve 1207-ben Dagendorf, majd 1278-ban Agendorf néven már szerepelt az írásos emlékekben. A község régen túlnyomó részben német anyanyelvű lakosságát a II. világháború után 1946-ban kitelepítették. Ágfalva ma egy kedvelt élhető település, ahová fiatalok szívesen költöznek ki a városból. Az 1989-es rendszerváltás és határnyitás a község életében is változást hozott. 2011. szeptember 25-től ismét megnyílhatott a közúti kapcsolat az ausztriai Somfalva felé.
(http://www.agfalva.hu/)

Az ágfalvi óvoda 1961 óta van jelenlegi helyén, a Fő u. 1 számban. Eleinte két csoporttal működött. 1974-ben indították el a német nemzetiségi nevelést mindkét csoportban. 1994-ben beindítottak egy harmadik csoportot is. A német nyelvi nevelés tehát hosszú múltra tekint vissza az óvodában. Az EYE-Hungary Alapítványnak köszönhetően az óvodába került Németországból egy német óvodapedagógus, aki a gyermekeket német nyelvre tanította. A kezdetben két csoportos óvodában 1994 szeptembertől beindult a harmadik csoport is, ahol akkori viszonylatban hazánkban egyedülállóan bevezették az „Egy személy- egy nyelv" nevű kétnyelvű óvodai nevelési programot. Az óvoda jelenleg négy csoportos német nemzetiségi óvodaként működik Az óvodában 6 óvónő és három dajka dolgozik. Hetente egyszer logopédus foglalkozik a nyelvi nehézségekkel küzdő gyermekekkel. Az óvodában jelentős hagyományápolás zajlik. Az ünnepek, szokások közül kiemelkedik a Márton-nap (november 11), a Családi nap (május-június). Az óvodában működik egy néptánccsoport, ahol a gyermekek Ágfalva és környéke hagyományos gyermektáncait sajátíthatják el, és ez az iskolában is folytatódik. A tánccsoportnak ágfalvi népviselete van. Az óvodát 2014-ben felújították annak érdekében, hogy a nevelő munkát a pedagógusok még szebb környezetben, a mai kor elvárásainak megfelelő körülmények között végezhessék munkájukat az óvodás gyermekek fejlődése érdekében.
(http://www.fertopart.hu/szabadido/agfalva/kulturalis/kiallitohelyek/215-napsugar_ovoda.html)

2. A nyelvi helyzetfelmérés célcsoportjai

A nyelvi helyzettanulmányunk elsődleges célcsoportjai az ágfalvi óvodába járó óvodás gyermekek és a projektbe bevont Ágfalván és Draßburgban rendszeres szakmai gyakorlatot végző német nemzetiségi hallgatók voltak. A kutatás 2013 februárjában kezdődött és 2014 novemberében zárult le. A célcsoportok nyelvhelyzeti, és nyelvi fejlődésre irányuló kutatása és eredményei több részből tevődtek össze.

2.1. A szülői nyelvhelyzet és attitűdvizsgálat

A kutatás első lépéseként szükségesnek tartottuk Ágfalván az óvodás gyermekek szüleinek nyelvhelyzeti, egy a német nyelvvel és az óvodával kapcsolatos attitűd vizsgálatának elvégzését.

A kutatás első részében, a szülői háttér feltérképezésével az volt a célunk, hogy összegyűjtsük az információkat arról, hogy a gyermekek családjában milyen a szülők idegen nyelvhez, német nyelvhez való viszonya, beszélnek-e németül, és vagy más idegen nyelven. Mit gondolnak a korai nyelvelsajátításról, a nemzetiségi óvodáról, és miért ide a német nemzetiségi Napsugár Óvodába íratták be gyermekeiket Majd a kapott információkat összegeztük és értékeltük. Az eredményeket a későbbiekben háttér-információként felhasználtuk az óvodás gyermekek nyelvhelyzeti kutatásunkhoz.

Hipotézisek:

- Feltételeztük, hogy az ágfalvi óvodába járó gyermek családjában a szülők beszélnek a németül.
- Feltételeztük, hogy a szülők között sokan lesznek olyanok, akik több idegen nyelvet is beszélnek.
- Feltételeztük, hogy a szülők a családon belül használják a német nyelvet.
- Feltételeztük, hogy a szülők az ágfalvi óvodát a német nyelv/ nyelvelsajátítás lehetősége miatt is választották.
- Feltételeztük, hogy a szülők a nyelvi fejlődést jelenthető korai nyelvelsajátítás lehetőséget, a határközeliség miatt magas piaci értéknek tekintik.

2.1.1. Kutatási módszerek

A szülők német nyelvvel, nyelvtanulással kapcsolatos attitűdjének feltérképezésre a kérdőíves (ankét) módszert alkalmaztuk. A kérdőív személyes kapcsolat nélküli írásos kikérdezés módszere. (Cserné Dr. Adermann Gizella, 1999).

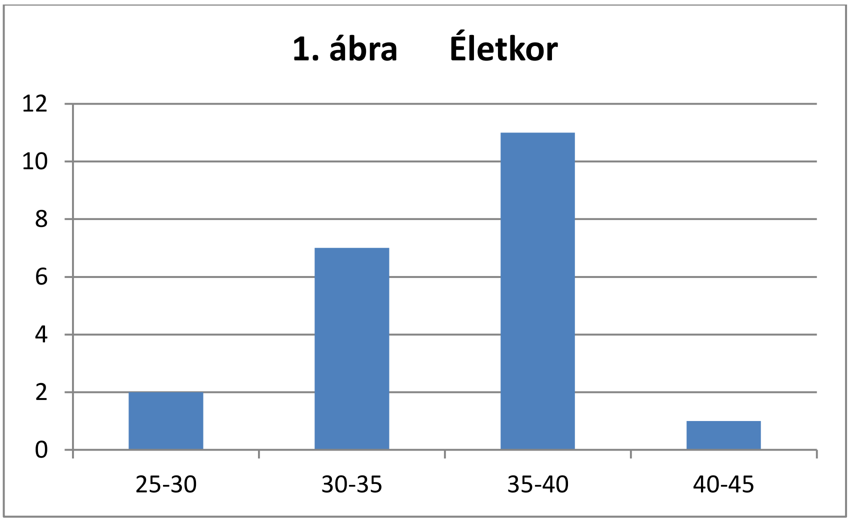
A projekt elején egy félig struktúrált kérdőív segítségével igyekeztünk képet kapni a gyermekek szülői nyelvhelyzeti hátteréről (1. sz. melléklet). Az anonim, 16 kérdésből álló kérdőívben lehetőséget adtunk a kitöltőknek, hogy a nyitott kérdéseknél gondolataikat szabadon kifejthessék.

2.1.2. A vizsgálat menete és eredményei

A kérdőívet a Multiling projekt Ágfalván megrendezett első szülői tájékoztató rendezvényén, a szülői értekezleten osztottuk szét 2013. februárban. Ezt követően összegeztük és értékeltük a kitöltött és értékelhető kérdőívek (21 db) kérdéseire adott válaszokat.

A válaszadó szülők nemi összetételét vizsgálva megállapítottuk, hogy a kérdőívet kitöltők között több mint kétharmad nő volt jelen a mintában. A férfiak (4 fő) alacsony számban voltak preferáltak. Ez véleményünk szerint lényegében várható volt, hisz az általános gyakorlat szerint, az intézményes keretek között szervezett, szülői fórumokra, szülői értekezletekre többnyire jellemző módon az édesanyák mennek el.

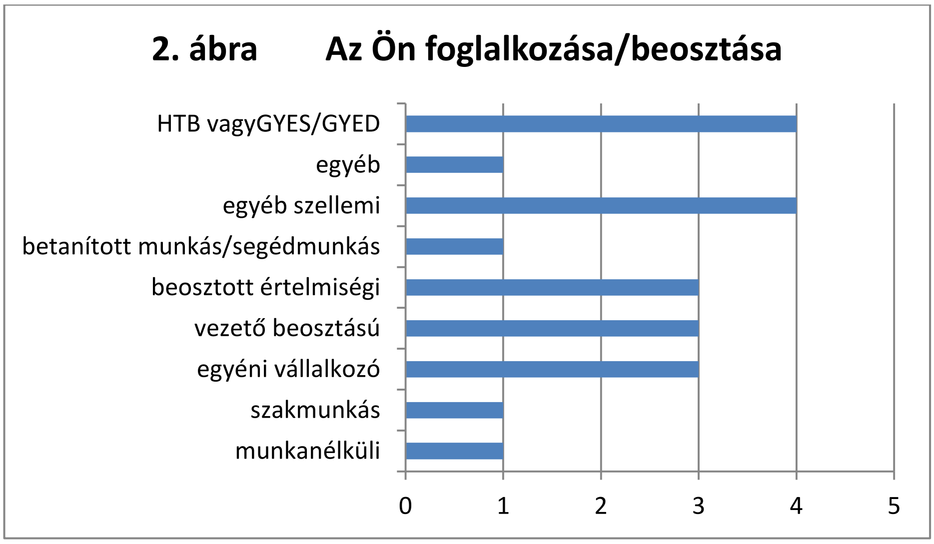
A kérdőívet kitöltők életkora a 25 és 45 éves kor között oszlott meg (1. ábra). A megkérdezettek körében a legnagyobb számban nem a legfiatalabb korosztály, hanem a 35-40 évesek voltak képviselve (52%). A mintában jelentős számban voltak jelen a 30-35 évesek is (33%). A 40-45 éves korosztályból csupán 1 fő volt jelen.

A családok több mint fele (56%) két gyermeket nevel, az egy és három gyermeket nevelő család a válaszadók 22-22%-a. A családokban a gyermekek életkori megoszlását vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy a két vagy három gyermeket nevelő családok esetében az óvodás korú gyermek mellett a nagyobb testvér van jelen a mintában.

A szülők iskolai végzettségét összegezve látható volt, hogy a szülők magas százalékban főiskolai/egyetemi végzetséggel rendelkeztek (2. sz. ábra). Azonos számban voltak reprezentálva a gimnáziumot és szakmunkásképzőt végzettek, míg szakközépiskolai

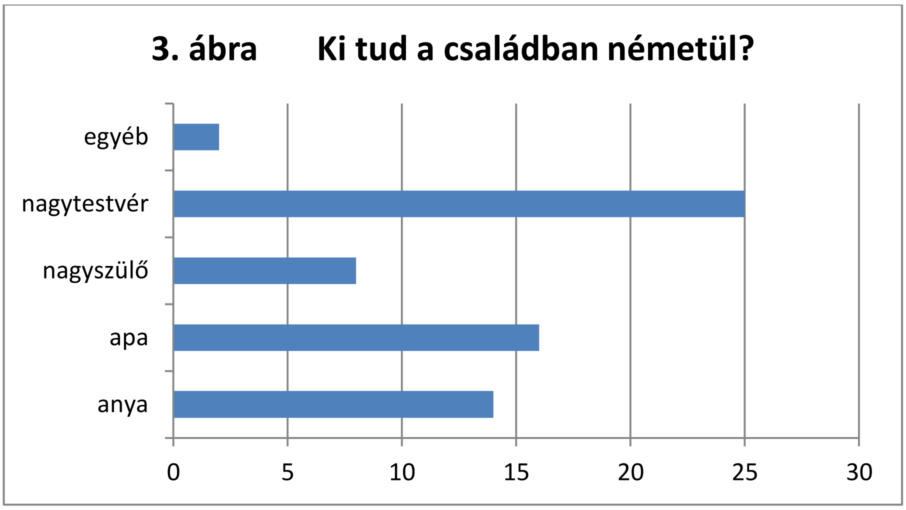
végzetséggel 2 fő rendelkezett. A szülők között olyan, akinek csak általános iskolai végzettsége van, jelen estben nem volt.

A megkérdezettek foglakozását, beosztását tekintve az látható, hogy jelen mintában a legnagyobb számban a háztartásbeliek vagy GYES-en lévők vannak, illetve azok, akik egyéb szellemi munkát végeznek. Azonos arányban találunk értelmiségi beosztott, vezető beosztású és egyéni vállalkozó szülőt. 1 fő szakmunkás, segédmunkás illetve munkanélküli.

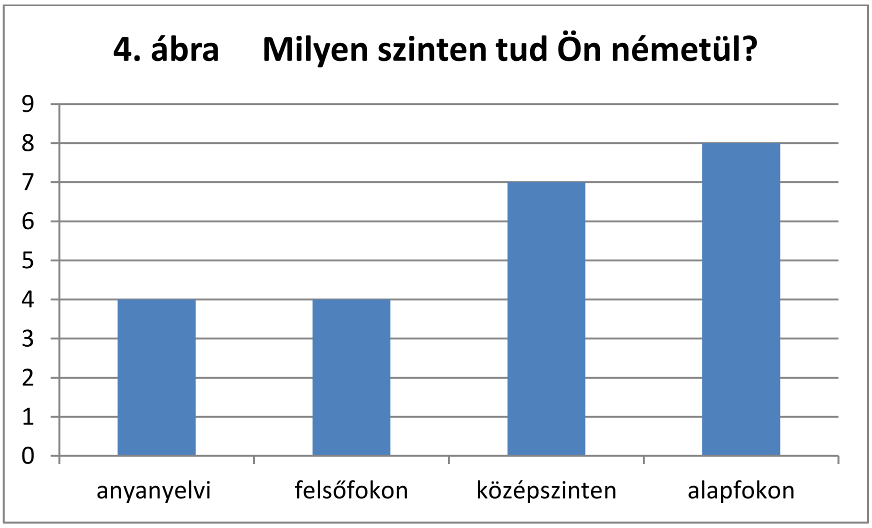
A félig strukturált kérdőívben feltett, témára irányuló kérdések között elsőként kíváncsiak voltunk arra, hogy a családban tud-e valaki, s ha igen, ki németül? (3. ábra)

A válaszadók saját bevallása szerint az óvodába járó gyermekeik családjában minden esetben van olyan, aki tud németül. A további mélyebb régiókba tekintés érdekében megkérdeztük, ki az, aki beszél németül a családban. A válaszok összegzése után ebben a kérdésben a családokról további pontosabb, árnyaltabb képet kaptunk.

A feltett kérdésre adott válaszokat az említések száma szerint összegezve megállapítottuk, hogy a családokban legnagyobb számban a nagyobb testvérek, majd az apák és egy kicsit kevesebb említésszámmal az édesanyák is tudnak németül. A szülőkhöz képest a nagyszülők még alacsonyabb százalékban tudnak németül. A nagytestvérek német nyelvismeretét az iskolai oktatás gyakorlatából vezethetjük le, hisz hazánkban az idegen nyelv, így a német nyelv tanítása, mint lehetőség már az általános iskolában kínálkozik és elkezdődik. A nagyszülők esetében azonban elgondolkodtató az eredmény. Az eredmények tükrében vélelmezhető, hogy a most megkérdezett családok nem, vagy csak alacsony számban sejtethetnek nemzetiségi családokat. A nagyszülők esetében a német nyelvtudás hiányának oka lehet az is, hogy ez a korosztály (50-60 évesek) a saját egykori iskolai lehetőségeiből adódóan (az iskolában nem a német, mint idegen nyelv volt a kötelező, hanem az orosz) nem tanult, tanulhatott németet.

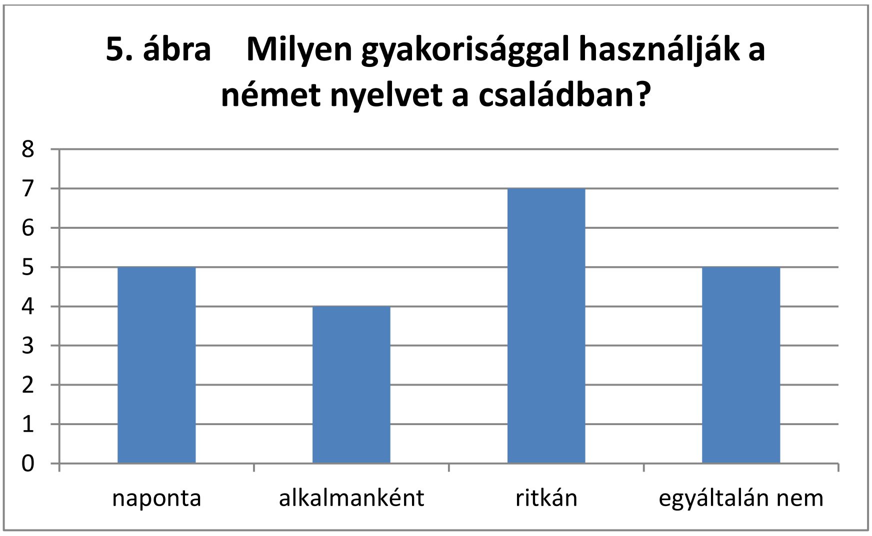
A „Milyen szinten tud Ön németül?" kérdésre ismét érdekes eredményt kaptunk. (4. ábra)

A válaszadók összesen egyharmada beszél anyanyelvi vagy felsőfokú szinten (17%-17%), míg alap- és középfokon együttesen a kétharmad birtokolja a német nyelvet (35-37%). Ezek alapján feltételezhető, hogy a családok túlnyomó többségükben nem német nemzetiségi családok.

Arra a kérdésre, hogy beszélnek-e egymással a családban németül, a megkérdezettek 81%-a nemmel felelt. Ez további megerősítését adja annak a feltételezésünknek, hogy a családok zömében nem rendelkeznek német gyökerekkel, mely az otthoni nyelvhasználatot indokolhatná.

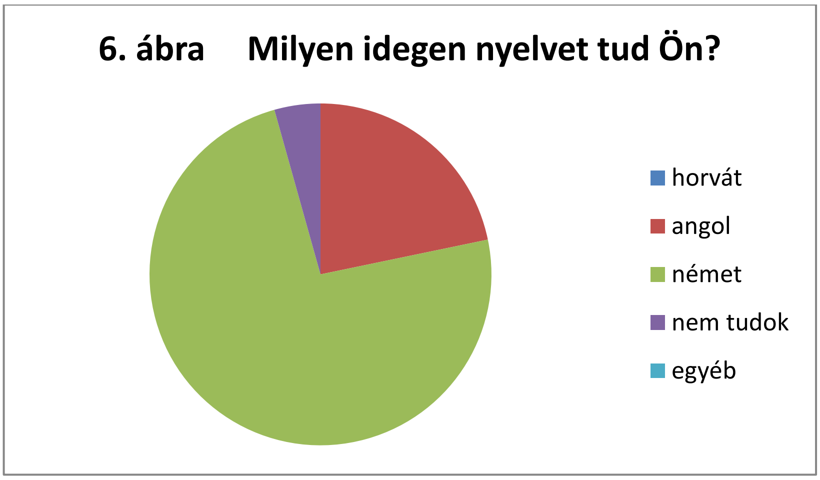
A "Milyen gyakorisággal használják a német nyelvet a családban?" 5. kérdésre adott válaszokból kitűnik, hogy mintegy kicsit ellentmondásosan a családok mégis 24%-a naponta, 19%-a alkalmanként, míg 33%-a ugyan ritkán, de használja a német nyelvet (5. ábra). Ez esetben a válaszok az előzőekben feltett kérdésre adott válaszokkal kissé ellentmondásba kerülnek.

A 6. kérdésre, miszerint „Fontosnak tartja-e Ön az idegen nyelv ismeretét?" a válaszadók 100%-a igennel válaszolt. Érdekes összevetni az eredményt a családban német nyelvet beszélő családtagok arányával. Az összevetés alapján látható, hogy a szülők kivétel nélkül elismerik az idegen nyelvtudás szükségességét, még akkor is, ha esetenként saját maguk nincsenek ilyen tudás birtokában.

Visszacsatolásként és a továbblépés érdekében megkérdeztük a válaszadóktól azt is, hogy milyen idegen nyelven tudnak (6. ábra). Az alábbi diagram is jól tükrözi az eredményt, miszerint a szülőknél a magas arányban (kétharmad) a német nyelv, továbbá

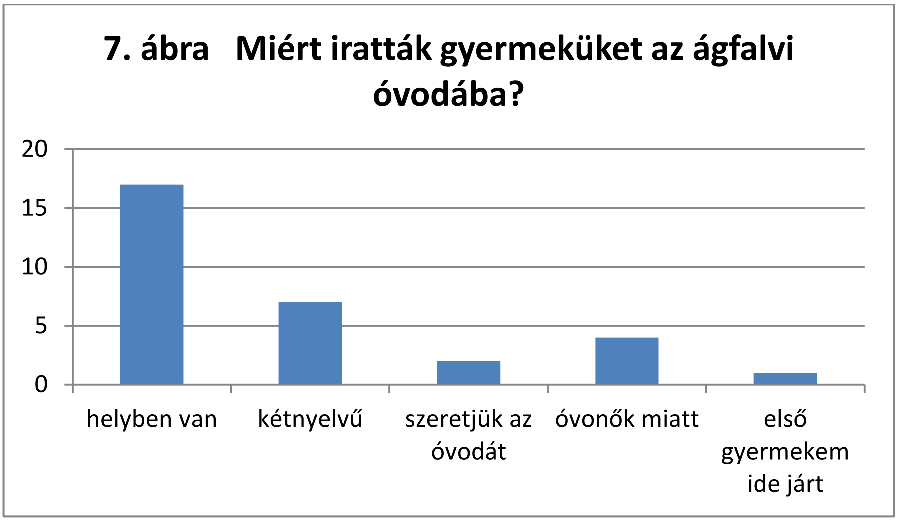
megközelítőleg egyharmad arányban az angol nyelv van jelen. Csupán 1 fő nyilatkozott úgy, hogy semmilyen idegen nyelven nem tud kommunikálni. Érdekes ugyanakkor, hogy a két említett világnyelven kívül más, további idegen nyelv, mint például a térségben egyébként megjelenő horvát nyelv a mintában nem jelent meg.

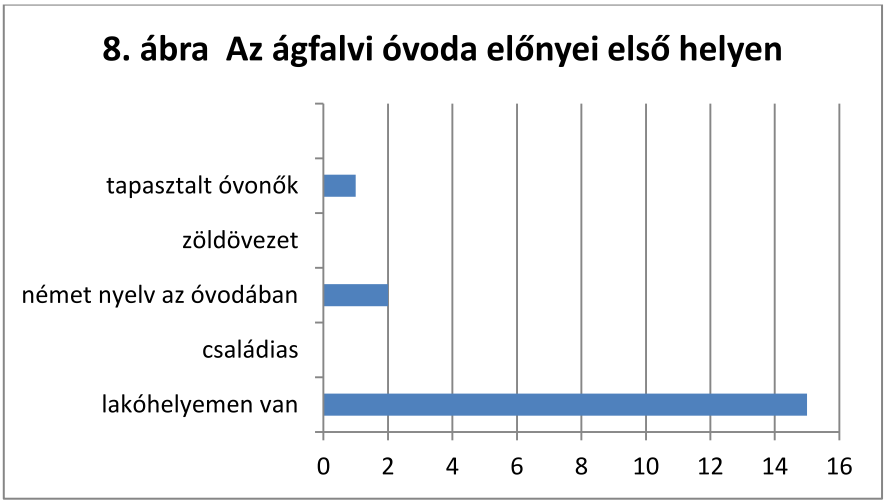
A továbbiakban szerettük volna megtudni azt is, hogy a szülők miért íratták gyermekeiket az ágfalvi német nemzetiségi óvodába (7. ábra).

A válaszokat összegezve látható volt, hogy a szülők túlnyomó többsége elsősorban azért választotta ezt az óvodát, mert helyben van. A válaszok között az említések gyakorisága szerint többször megjelent továbbá a kétnyelvűség, mint vonzerő, valamint az óvodapedagógus személye is.

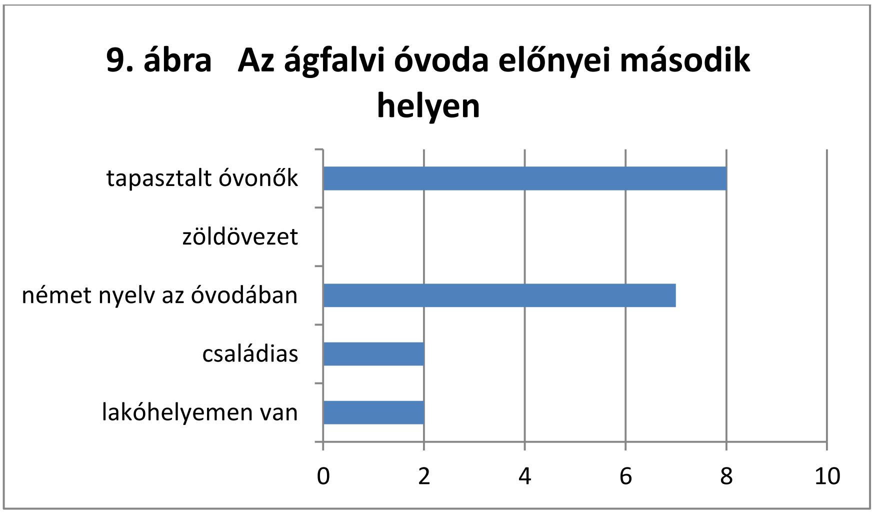
A szülők tehát előnyben részesítették a helyi óvoda kínálta lehetőséget, de többen kiemelték a német nemzetiségi jelleg előnyét és egyben plusz lehetőséget nyújtó vonzerejét is.

A továbbiakban arra kértük a szülőket, hogy rangsorolják az ágfalvi óvoda előnyeit.
A szülői válaszokban, legnagyobb számban, az első helyre „a helyben van” kitétel került az előnyök rangsorában. A kérdést tovább boncolgatgattuk (8. kérdés). A válaszok igazolták, az előzőekben feltártakat, miszerint a mai rohanó világban a családoknak fontos, hogy a saját településükön legyen óvoda (8. ábra), hisz most is ez került első helyre. A szülők az ágfalvi óvoda esetében előnyként tartják számon a német nyelv jelenlétét az óvodai nevelésben. De első helyen előnynek tartják azt is számon, hogy ott tapasztalt óvodapedagógusok dolgozzanak.

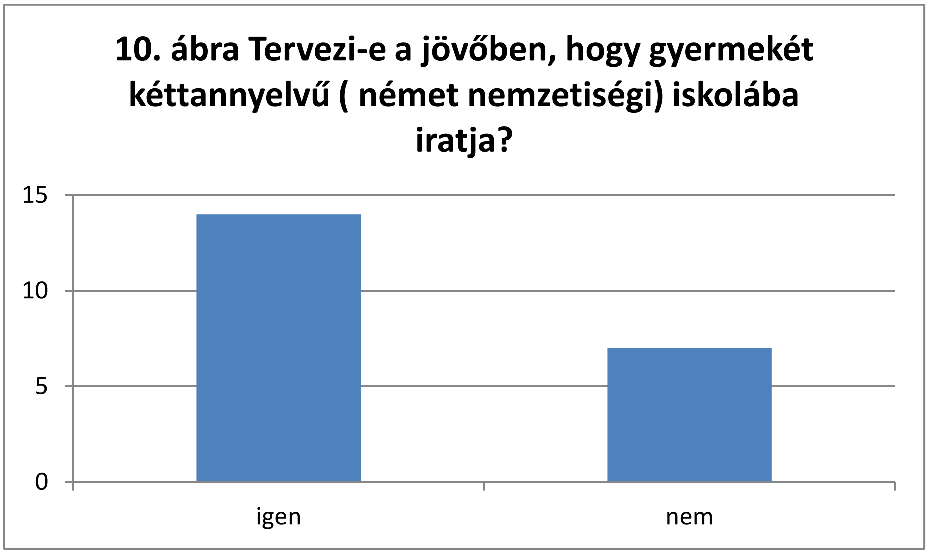

A második helyen szereplő válaszok összegzéseként megállapíthatjuk, hogy az előzőekben említett előnyök kerülnek itt is kiemelésre. A legnagyobb számban a második helyen a tapasztalt óvodapedagógusok, a német nyelv lehetősége kap megerősítést. (9. ábra)

9. ábra Az ágfalvi óvoda előnyei második helyen

A szülők kétharmada úgy gondolja, hogy a jövőben gyermekét a megkezdett úton segíti majd tovább és ezért kéttannyelvű (német nemzetiségi) iskolába fogja majd beíratni. (10. ábra)

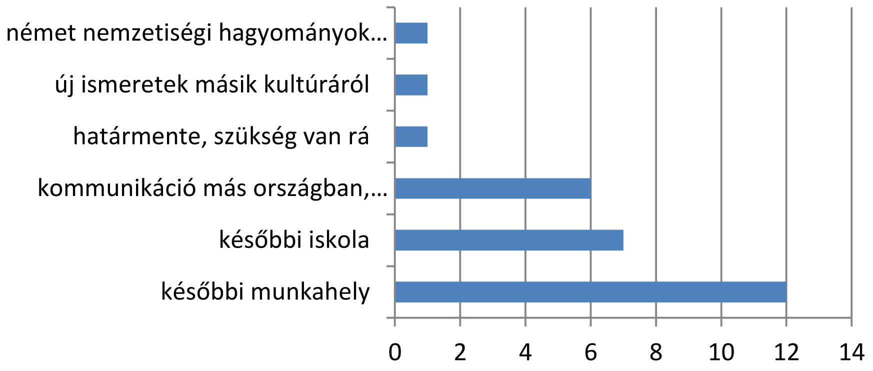

10. ábra Tervezi-e a jövőben, hogy gyermekét kéttannyelvű (német nemzetiségi) iskolába iratja?

A szülőket arra kértük, hogy a továbbiakban összegezzék gondolataikat azzal kapcsolatban, hogy véleményük szerint milyen előnyökkel járhat majd a későbbiekben a gyermekük német nyelvismerete. (11. ábra) A szülők gondolatait az említések gyakorisága szerint összegeztük.

A válaszok alapján látható, hogy a szülők leginkább a későbbi munkalehetőségeket látják körvonalazódni, mint nagy előnyt.

11. ábra Ön szerint milyen előnyőkkel járhat a német nyelv ismerete a gyermeke számára

A határközelség, a munkaerőpiaci áramlás, a külföldi munkavállalás lehetőségével, az 1989/90-ben bekövetkezett régóta várt nagy változással, a nyugati határok teljes megnyitásával elkezdődött a német nyelv presztízsének ismételt növekedése. Minden bizonnyal ennek az eseménynek is van hatása arra a folyamatra, amely Ágfalván is megfigyelhető, hisz az érdeklődés, mint azt vizsgálatunk eredményei is alátámasztják, a német nemzetiség óvodai nevelésével kapcsolatban már nemcsak a német nemzetiség részéről van jelen az óvodákban. A német nyelvtudás igénye nagyon magas piaci értéke miatt a többségi lakosság részéről is egyre nagyobb mértékben jelentkezik.

Nagyobb számban említették a szülők továbbá előnyként a német nyelvet, mint a későbbi iskolai tanuláshoz szükséges alapot, de a más országokban folytatott kommunikációt is sokan felsorolták értékként.

Míg a nemzetiségű származású szülők gyermekeiket azért íratják kétnyelvű nevelést folytató intézménybe, mert szeretnék, ha gyermekeik megtanulnák a nagyszülők, szülők anyanyelvét, addig egyre több magát nem nemzetiséginek valló szülő is van ma, aki a határmentiségből adódóan, a jövőbeni jobb munkalehetőségek és a jobb megélhetés reményében preferálja a mielőbbi idegen nyelv, elsősorban a német nyelv tanulását már gyermekkortól, így akár az óvodai időszaktól kezdve.

Nagy szükség van tehát olyan intézményekre, amelyek próbálják átvenni a család nyelvátadásban korábban betöltött szerepét, ugyanakkor megadja a többségi családoknak is a lehetőséget a gyermekük óvodai korai nyelvelsajátításához.

A vizsgálat eredményeinek tükrében jól látható, hogy a felett hipotéziseink csak részben igazolódtak be. Bár az ágfalvi szülők között vannak németül beszélő apák és anyák, de számuk a vártnál alacsonyabb. A német nyelvismereten túl a szülők, kisebb számban - megközelítőleg egyharmad arányban- az angol nyelven is beszélnek. Érdekes tapasztalat, hogy a régióban kisebbségi nyelvként szerepet játszó horvát nyelv a mintában egyáltalán nem jelent meg. Így a második hipotézis is csak részben tekinthető igazoltnak. Mivel a szülők között vannak ugyan németül beszélő anyák és apák, de nem túl nagy számban, ezért nem meglepő, hogy a harmadik hipotézis is csak részben teljesült. Az eredmények az mutatták, hogy a szülők nagytöbbsége (81%) nem beszél a családban németül. Ugyanakkor a családban történő nyelvhasználatra vonatkozó kontrollkérdésnél a napi rendszerességet mégis sokan jelölik.

A negyedik hipotézisünket igazolták a szülői válaszok. Bár az óvodaválasztásukban a legfontosabb szempont az óvoda helyben lévősége volt, de a rangsorolásban a korai nyelvtanulás lehetősége, az óvónők tapasztaltsága mellett második helyen már nagy százalékban került említésre.

Az ötödik hipotézis is igazolást nyert, hisz válaszokból kiderült, hogy a szülők hosszú távú befektetésként tekintenek gyermekeik német nyelvtanulási lehetőségére és ezt a határközeliségből adódóan magas piaci értékként kezelik.

2.2. Az ágfalvi óvoda óvodapedagógusai

Az idegen nyelv/ a korai nyelvelsajátítás és az óvodai gyakorlatára irányuló vizsgálat

A nyelvi helyzetfelmérés, a kutatás további lépéseként interjút készítettünk az ágfalvi óvodában dolgozó óvodapedagógusokkal. Arra voltunk kíváncsiak, hogy az óvodapedagógusok milyen gyakorlattal és tapasztalatokkal rendelkeznek a korai kétnyelvű nevelés területén az óvodában és miként látják a projektet.

Hipotézisek:

- Feltételeztük, hogy az óvodapedagógusok pozitív tapasztalatokkal rendelkeznek az óvodai korai idegen nyelvelsajátítás gyakorlatában.

- Feltételeztük, hogy az óvodapedagógusok minden lehetőséget megragadnak a mindennapokban a kétnyelvű nevelésre, kihasználják a közös óvodai programok kínálta előnyöket is.

2.2.1. Kutatási módszer

Az óvodapedagógusok idegen nyelvvel/ korai nyelvtanítással kapcsolatos véleményének és az óvodai gyakorlatának megismeréséhez valamint a projekttel kapcsolatos véleményüknek összegzéséhez az interjú, ezen belül az egyéni interjú módszerét választottuk.

Az interjú típusok közül a félig strukturált interjú módszerét alkalmaztuk. A félig strukturált interjú módszere az jelenti, hogy a megkérdezett interjúalanyok a kérdező által megfogalmazott és feltett kérdések mentén, de a szabad válaszadás és a további témához illő kiegészítés lehetőségével beszélnek, fogalmazzák meg a gondolataikat. A kérdések megegyeztek az osztrák projektpartner (PH Burgenland) által a draßburgi óvoda pedagógusainak feltett kérdéseivel.

2.2.2. A vizsgálat menete és eredményei

Az interjú 11 kérdés mentén kereste a választ a Multiling projekthez készített nyelvvel kapcsolatos helyzetfelméréshez (2. sz. melléklet). Az interjú kérdések általános és a többnyelvűségre irányuló kérdéseivel többek között kíváncsiak voltunk arra, hogy az óvodapedagógusok hány éves tapasztalattal rendelkeznek a pályán, mi a szerepük a Multiling projektben, mit gondolnak a többnyelvűségről, mik a tapasztalataik az óvodai idegen nyelvelsajátítással kapcsolatban, és miként látják a projektet. Az öt interjúalany válaszai alapján a következő összegzést tesszük.

Megállapítottuk, hogy az interjúalanyok kivétel nélkül nagy szakmai tapasztalattal rendelkező pedagógusok, akik 10, 20, 25, 36 és 39 éve dolgoznak az óvodában.

A projektben mind az öten gyakorlatvezető óvónőként vesznek részt. Közülük egy pedagógus koordinációs, összekötő és projektíró személyként is, míg egyikük a magyar nyelv tanítása kapcsán draßburgi átjáró óvónőként is végez és lát el további feladatokat a projektben. Megkérdeztük továbbá azt is, hogy a kolléganők milyen más projekttel kapcsolatos egyéb tapasztalatokkal rendelkeznek. Más ilyen irányú tapasztalattal azonban

közülük csak két óvodapedagógus rendelkezett. A megkérdezés idején mind az öten aktív résztvevői a Multiling projektnek.

A többnyelvűséggel kapcsolatos kérdésre az óvónők mindannyian pozitív válaszokat adtak. A többnyelvűséget mindenki nagyon jónak, sőt a későbbi életre nagy előnyt jelentő lehetőségnek tartja. Válaszaikban megfogalmazták, hogy ez a könnyebb elhelyezkedést segíti a munkaerőpiacon, és véleményük szerint minél több nyelven beszél valaki, annál nagyobb eséllyel indul majd az életben.

Az interjúalanyok közül egy óvodapedagógus a nemzetiségi helyzet előnyeire is rámutatott. A vegyes nemzetiségű házasságokból született gyermek többnyelvű környezetbe való beleszületése az igazán nagy előny, mert ez esetben a gyermek már születésétől fogva két nyelvet hall és tanul meg a családban. Ezért nagy előny, ha valaki eleve többnyelvű környezetbe születik.

Az óvodai német nyelvelsajátíttatás gyakorlatát feltérképezendő megkérdeztük az óvónőket a saját gyakorlatukról: Miként tanítják az óvodásokat az óvodában németre. Az óvodai idegen nyelvelsajátíttatás terén az óvodapedagógusok a saját tapasztalataik és gyakorlatuk alapján beszéltek arról, hogy az ágfalvi óvodában a nap minden szakában, a lehetőségeket maximáliasan kihasználva, minden élethelyzetben használják a német nyelvet. Német nyelvű mondatmodelleket alkalmaznak, meséket, verseket, mondókákat, gyermekdalokat tanítanak a gyermekeknek. A napi rendszerességet kiegészíti továbbá az a projektből adódó plusz lehetőség is az óvodában, amit az anyanyelvi draßburgi óvónő (native speaker) heti 2 x 1,5 órás külön német nyelvű foglakozása jelent a gyermekeknek.

A következőkben az interjúalanyokat a tapasztalatairól kérdeztük azzal kapcsolatban, hogy a gyermekek miként reagálnak a nyelvi foglakozásokra és az óvodában jelen lévő többnyelvűségre.

Az óvónők tapasztalatai azt igazolják, hogy a gyermekek pozitívan, érdeklődve fogadják a német nyelvi fürdőzést az óvodában. Szívesen vesznek részt a német nyelvű foglalkozásokon, nyitottabbak, kreatívabbak ilyenkor. Szeretik az német nyelvű dalokat, körjátékokat, mondókákat. A tapasztalataik azt igazolják, hogy az idegen nyelv mindennapos jelenléte, a kétnyelvű jó játékok, foglakozások hatására, a rendszerességnek és tudatos módszertani felkészültségnek eredményeként a 4-5 éves gyermekek már szépen ejtik a szavakat, a rövid mondatokat, jól artikulálnak. Ez a korosztály már tud német kérdésre németül válaszolni egyszerű tőmondatokban.

Van olyan gyermek is, aki nagycsoportra „ Sprachmischung”-ban tud beilleszkedi a csoportba.

Mint ahogy az egyik interjúpélda is mutatja:

„Óvónéni: Hast Du heute Geburtstag?

Gyermek: Igen.

Óvónéni: Hast Du eine Torte mitgebracht?

Gyermek: Igen, csokisat!” (Interjú 1)

Az óvónők tapasztalatai tehát az idegen nyelvel kapcsolatosan pozitívak, a gyermeki visszajelzések is ezt igazolják nap, mint nap:

„A gyermekek szívesen vesznek részt a német foglalkozásokon, gyakran mondják, jó volt a német!”

Az 5. kérdésben szerettük volna megtudni, hogy az óvónők hogy látják, mi a véleményük az óvodába járó gyermekek szüleinek az idegen nyelvtanulás/ elsajátításról és arról, hogy ez már óvodában elkezdődik. A válaszok összecsengtek a szülői attitűd vizsgálatunkra irányuló kérdőív erre a területre irányuló kérdésre adott szülői válaszaival. Az óvodapedagógusok is úgy látják, hogy a szülők többségükben pozitívan viszonyulnak ehhez, örülnek a nyelvtanulás lehetőségének az óvodában és sokan ezért is íratják ide a gyermekeiket. Mint ahogy fogalmaztak, úgy tapasztalják, hogy a szülőknek igényük van arra, hogy mivel a legtöbb családban nem beszélnek sem németül és más idegen nyelven sem, s a családok nem tudják az idegen nyelvet gyermekeiknek átadni, szeretnék, ha a gyermekük tökéletesen megtanulna mielőbb egy másik nyelvet az anyanyelv mellett.

Az elmondások alapján kiderült az is, hogy sok szülő gondolkodik úgy, hogy ez a korai kezdés és az alapok nagy segítséget jelentenek majd a gyermeknek az iskolai nyelvtanuláskor a későbbiekben. Az óvónők elmondták azt is, hogy a szülők kifejezetten igénylik ezt a lehetőséget, mert úgy látják, hogy ez a határnyitás után a későbbi külföldi munkavállalás szempontjából már elengedhetetlen. Néhány szülő azonban mindig akad, aki az elmondások szerint túl korainak tartja az óvodáskori nyelvelsajátíttatást, de vannak olyan szülők is, akik több idegen nyelvet is taníttatnának a gyermeküknek egyszerre már kiskorban.

A megkérdezett óvónők az óvodai idegen nyelvelsajátítatás kapcsán fontos elemként emelték ki azt, hogy mindez játékosan, a gyermekek érdeklődését felkeltve és fenntartva életszerű helyzetekben mesével, énekkel, játékkal történjen. Hangsúlyozták, hogy a gyermekeket kényszeríteni, kötelezni nem szabad. A fokozatosság elvét követve, a játékosságot szem előtt tartva élményszerűen kell megszerettetni a nyelvet, és így elérhető, hogy a gyermekek az iskolában már ismerősként fogadva találkozzanak újra ezzel a lehetőséggel.

A projektben résztvevő interjúalanyok megerősítették, hogy a draßburgi óvodával közösen gyermekeknek szervezett programoknak komoly hozadéka volt az óvodások és az felnőttek számára. A kirándulások élményt jelentettek. Ismeretségek, kapcsolatok, barátságok szövődtek felnőtt és felnőtt, gyermek és gyermek között.

A programokon túl az ágfalvi nagycsoportos gyermekek örömmel vettek részt a draßburgi óvónő foglalkozásain. Nagyon szerették a tőle tanult német játékokat, játékos feladatokat, dalokat. Ezeket a foglakozásokon túl napközben, spontán módon is szívesen kezdeményezték a gyermekek és a tanultakat mindig örömmel játsszák az óvodában.

Az egyik kolléganő a kérdésre adott válaszában kitért a hallgatói oldalú eredményekre is. A kolléganő is úgy látta, hogy a hallgatók számára a projekt egyik pótolhatatlan előnye, hogy a hallgatók az ágfalvi gyakorlóhely mellett a draßburgi óvodában is végezhettek gyakorlatot. Ez számukra nagy lehetőség, hisz a projekt jóvoltából a rendszerességből adódóan nemcsak betekintést nyerhetnek az osztrák óvodai életbe, hanem részeseivé válhatnak, és megismerkedhetnek az ott alkalmazott módszerekkel. A hallgatók a gyakorlatok során nyelvileg fejlődnek.

Az óvodapedagógus kolléganők véleménye szerint a projekt sikeres, mert mindenki csak nyert általa. A gyermekek fejlődtek, ismereteik bővültek. Az óvodapedagógusok megismerkedtek egymás szokásaival, módszereivel. A hallgatók nyelvi fejlődését és gyakorlati lehetőségeit bővítette. A projekt öregbítette a két település jó hírét, erősítette az összefogásban rejlő közelítés és ismerkedés, kommunikálás gyakorlatát.

Az óvodapedagógusokkal folytatott interjúk összegzéseként megállapítjuk, hogy a megfogalmazott hipotézisek mindkét esetben igazolást nyertek. Az óvodapedagógusok élményszerű elbeszéléseiből kitűnt, hogy a korai idegen nyelvelsajátítás gyakorlatában mindannyian nagy gyakorlattal és pozitív tapasztalatokkal rendelkeznek.

Elmondásuk szerint a projekt különleges lehetőségeket biztosított ahhoz, hogy többek között a közös programokból, kapcsolatokból profitálva minden lehetőséget megragadhassanak a kétnyelvű nevelésre.

2.3. Az ágfalvi nagycsoportos óvodás gyermekek nyelvi helyzetfelmérése

Vitathatatlan, hogy az idegen nyelv elsajátítása szempontjából elengedhetetlen az anyanyelv megfelelő szintű ismerete. Különösen igaz ez az óvodás korú gyermekekre,

akiknél az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat, hiszen esetükben az anyanyelv-elsajátítás még nem fejeződött be, folyamatos fejlődésben van. Kézenfekvőnek tűnt ezért, hogy megvizsgáljuk a nagycsoportos óvodások anyanyelvi fejlettségét. Kíváncsiak voltunk, hogy a korosztályba tartozó gyermekek anyanyelvi fejlettségére mennyire építhető egy idegen nyelv elsajátítása, ezért 2014 őszén az ágfalvi óvodába járó nagycsoportos óvodás gyermekeknél nyelvi fejlettség felmérésére szolgáló szűrést végeztünk.

Hipotézisek:

- Feltételeztük, hogy a vizsgált gyermekek megfelelő anyanyelvi kompetenciákkal rendelkeznek.
- Feltételeztük, hogy a gyermekek rendelkeznek az idegen nyelv elsajátításához szükséges releváns képességekkel.
- Feltételeztük, hogy a gyermekek a napi rendszerességgel hallott idegen szavakat kifejezéseket, mondókákat a fejlődésük folyamán spontán módon is megjelenítik
- Feltételeztük, hogy a magyar nyelv dominanciája miatt előfordul a gyermekeknél a nyelvkeverés jelensége.

2.3.1. Kutatási módszer

A gyermekek nyelvhelyzeti felméréséhez a teszt módszerét, azon belül is az ismeretteszt módszert választottuk. Az ismeretteszt és az intelligenciateszt között alapvető különbség, hogy az ismeretteszt az ismert körülmények között végbemenő tanulás eredményeit méri. Az ismerettesztek prognózis, teljesítménymérésre és diagnózisra alkalmasak. (Cserné Dr. Adermann Gizella, 1999).

A nyelvismereti felméréshez a megfigyelés módszerét is alkalmaztuk. A megfigyelés lényege, hogy meghatározott cél szerint a gyermekek nyelvi fejlődését állítottuk középpontba. Megfigyelési technikaként a kódolás nélküli rögzítést alkalmaztuk. Ezt előnyösnek ítéltük meg abból a szempontból, hogy mindent feljegyezhettünk, aminek különleges jelentőséget tulajdoníthattunk.

2.3.2. Vizsgálat menete és eredményei

A vizsgálathoz az óvodában a rendelkezésünkre bocsátott, a logopédus által elvégzett szintfelmérés eredményeit is figyelembe vettük. (3. sz. Melléklet) A megfigyeléseket rendszeresen végeztük a

hallgatók bevonásával. A megfigyelés 3 különböző szituációja közül azt a lehetőséget választottuk, hogy a megfigyelők (szakértő és/vagy hallgató) jelen voltak a csoportban.

A korcsoport kiválasztásánál két szempontot vettünk figyelembe.

Egyrészt ebben az életkorban (5-6 éves kor) az óvodás korú gyermekek közül átlagosan itt várható el a legfejlettebb szintű anyanyelvi kompetencia.

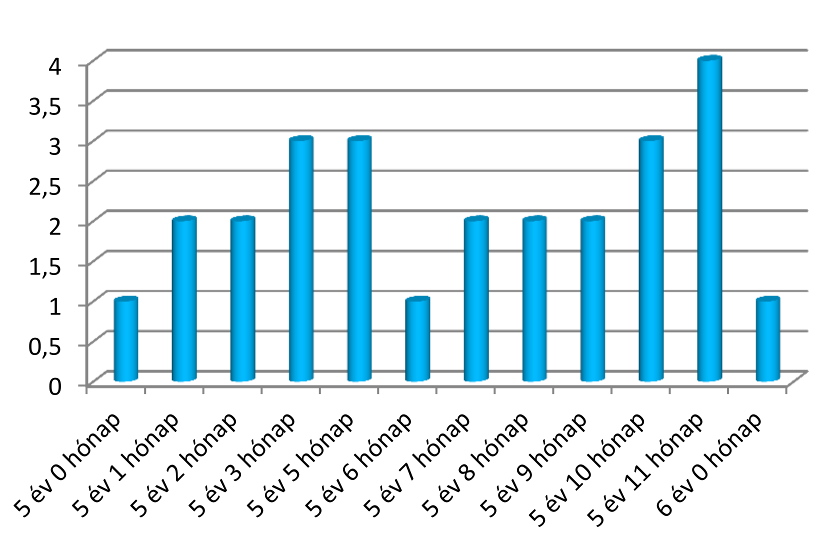
A korcsoport kiválasztásának másik fontos szempontja az volt, hogy 2013. februárban, amikor a Multiling projekt keretében a projektben résztvevő hallgatókkal együtt megkezdtük az ágfalvi óvodában a hospitálást, a gyakorlati foglalkozásokat, ezek a gyermekek kiscsoportosok voltak, idegennyelv-elsajátításuknak gyakorlatilag teljesen az elején tartottak, így a felmérés mellett lehetőségünk nyílt arra is, hogy végigkísérjük ezeknek a gyermekeknek mind az anyanyelvi, mind az idegen nyelvi fejlődését.

A szűrés idején 26 nagycsoportos gyermek járt az óvodába, mindegyik gyermek felmérése értékelhető volt.

A gyermekek több mint kétharmada fiú (19 fő), a lányok száma 7 fő.

Az életkor szerinti eloszlást a következő diagramon láthatjuk (12. ábra) Tekintve, hogy az 5. és 6. életév között fokozatos – s nem csupán – nyelvi fejlődés figyelhető meg, s akár 1 hónap elteltével is lényeges fejlődés lehetséges, a gyermekek életkora év + betöltött hónapok száma szerint van megadva.

12. ábra A szűrésben résztvevő nagycsoportosok életkor szerinti megoszlása

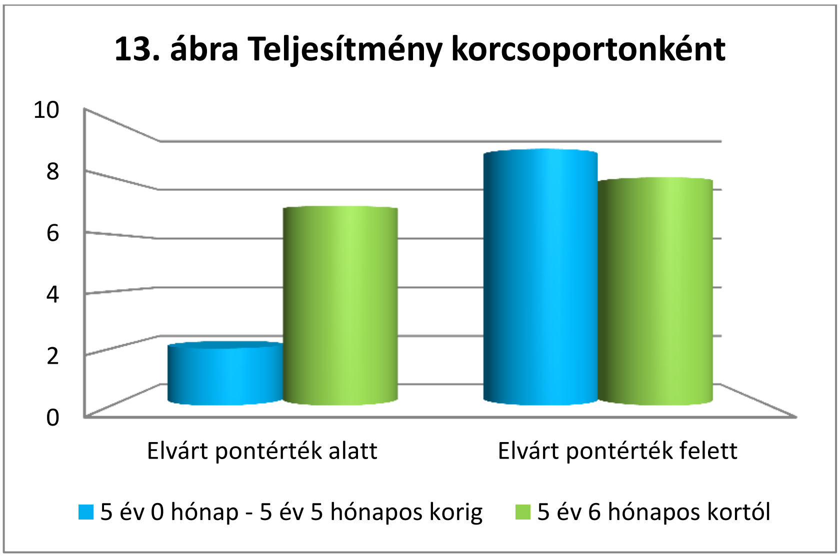
Az 5 év 0 hónaptól 5 év 5 hónapos korig terjedő korosztályt 11 fő képviselte. Az 5 év 6 hónap illetve afölötti korosztályban pedig 15 nagycsoportos gyermek volt. A szűrés során

elérhető pontok száma összesen 102, az elvárt pontértékek életkor, illetve korcsoport szerint változtak:

- 5 év 0 hó – 5 év 5 hónapos korig: 63 pont (61 %-os teljesítmény
- 5 év 6 hónapos kortól: 82 pont (80 %-os teljesítmény)

volt a minimálisan elvárt pontszám.

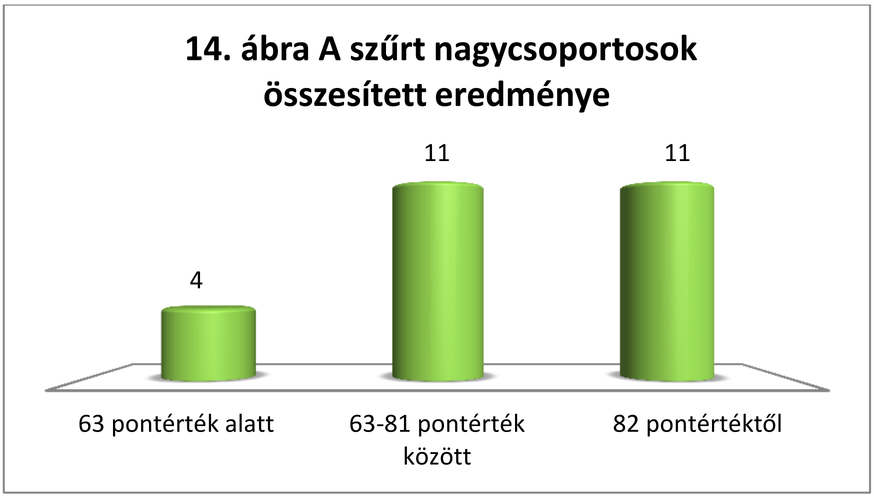
Az alábbi ábrán megfigyelhetjük, hogy az adott korcsoportban milyen arányban érték el a gyermekek az elvárt pontértéket (13. ábra):

Az elért eredmények egyértelműen tükrözik, hogy 5-6. életév első felében a gyermekek fejlődése robbanásszerű, azt követően kissé lelassul, illetve az már az iskolai teljesítményben mutatkozik meg. Látható, hogy 5 év 5 hónapos korig lényegesen magasabb arányban teljesítették a gyermekek a 63 pont elvárt pontértéket, mint 5 év 6 hónapos kortól a 82 pontot. Az 5 év 0 hónap – 5 év 5 hónapos korosztály csupán 18,1%-a (2 fő) teljesített az elvárt pontérték alatt, ezzel szemben az 5 év 6 hónapos kortól az óvodások 46,6%-a (7 fő) nem érte el a minimális pontértéket. Az elvárt pontérték felett teljesítők aránya az előző korosztályban 81,8% (9 fő), míg az utóbbiban 53,3% (8 fő).

Meg kell azonban jegyezni, hogy a két korcsoport minimális teljesítendő pontszáma között csaknem 20%-os különbség van, annyival magasabb ugyanis az 5 év 6 hónapos kortól az elvárt teljesítmény.

Életkortól függetlenül a pontértékek az alábbi szerint alakultak:

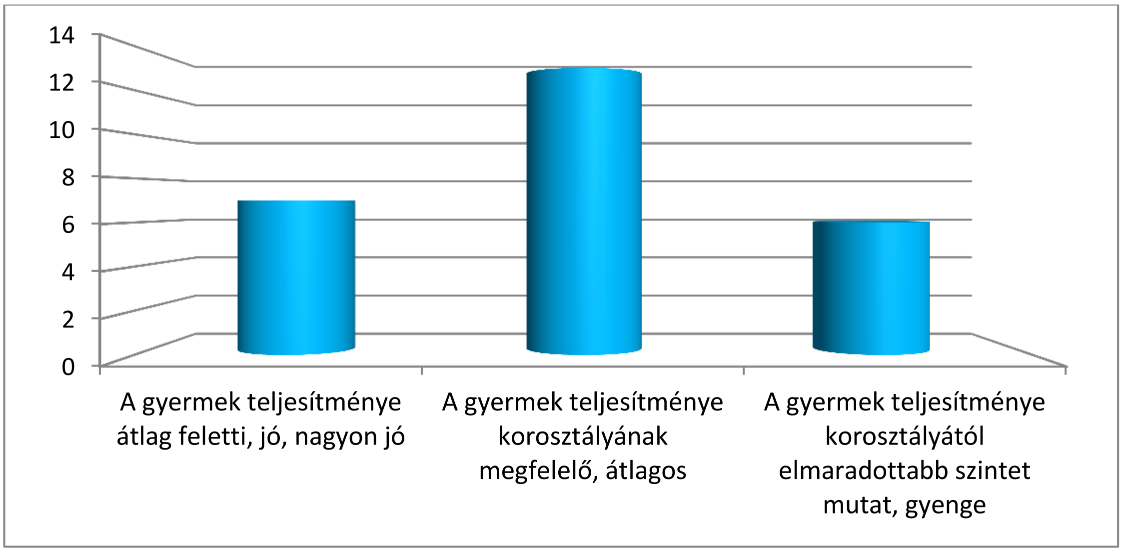

Ha tehát az elvárások szempontjából figyelmen kívül hagyjuk az életkor szerinti különbségtételt, megállapíthatjuk, hogy a szűrt óvodás korú gyermekek jelentős többsége (85%-a) megfelelő eredményt ért el ahhoz, hogy idegen nyelvet tanulhasson.

A szöveges minősítés 3 kategóriában történt (15. ábra) az alábbi kategóriák szerint:

1. A gyermek teljesítménye átlag feletti, jó, nagyon jó
2. A gyermek teljesítménye korosztályának megfelelő, átlagos
3. A gyermek teljesítménye korosztályától elmaradottabb szintet mutat, gyenge

Az eredményt az alábbi diagram ábrázolja:

15. ábra

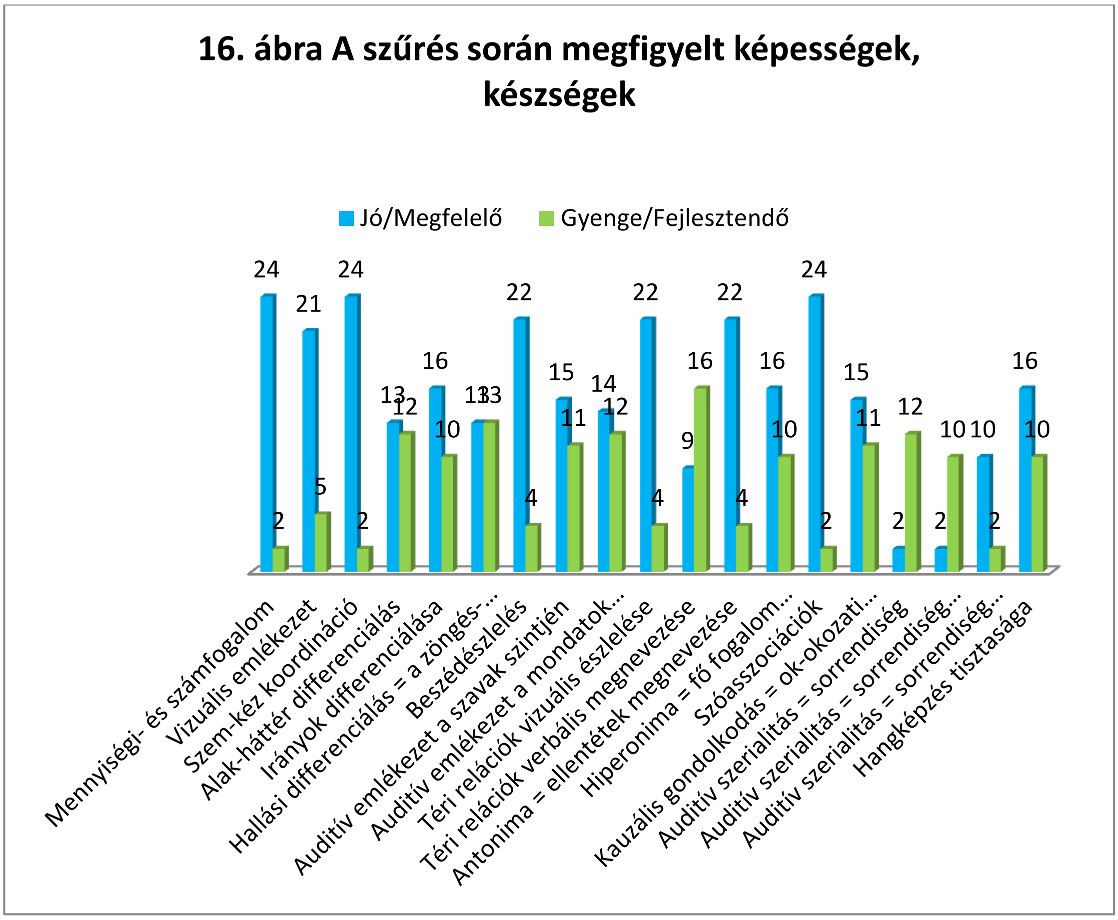
A gyermekek fele a korosztályának megfelelő, átlagos teljesítményt mutat. Örvendetes a gyermekek 27%-ának átlag feletti, jó, illetve nagyon jó eredménye. A gyermekek több mint kétharmada tehát olyan anyanyelvi alapokkal rendelkezik, melyre bátran lehet építeni

az első idegen nyelv elsajátítását. A jól teljesítő gyermekek viszonylagosan magas aránya a csoport valamennyi tagjára rendkívül jó hatással lehet, elősegítve a leszakadók integrációját. Ismeretes ugyanis a korai idegen nyelvtanulás jótékony hatása az agy fejlődésére, így a 6 gyengébb, korosztályától elmaradottabb teljesítményt mutató gyermek is nyerhet mind nyelvileg, mind intellektuálisan a csoportban jelen lévő idegen nyelvből.

A szűrés során a következő képességek és készségek kerültek megfigyelésre:

- Mennyiségi- és számfogalom
- Vizuális emlékezet
- Szem-kéz koordináció
- Alak-háttér differenciálás
- Irányok differenciálása
- Hallási differenciálás = a zöngés-zöngétlen hangok differenciálása
- Beszédészlelés
- Auditív emlékezet a szavak szintjén
- Auditív emlékezet a mondatok szintjén
- Téri relációk vizuális észlelése
- Téri relációk verbális megnevezése
- Antonima = ellentétek megnevezése
- Hiperonima = fő fogalom meghatározása pl gyümölcs
- Szóasszociációk
- Kauzális gondolkodás = ok-okozati összefüggések megértése
- Auditív szerialitás = sorrendiség
- Hangképzés tisztasága

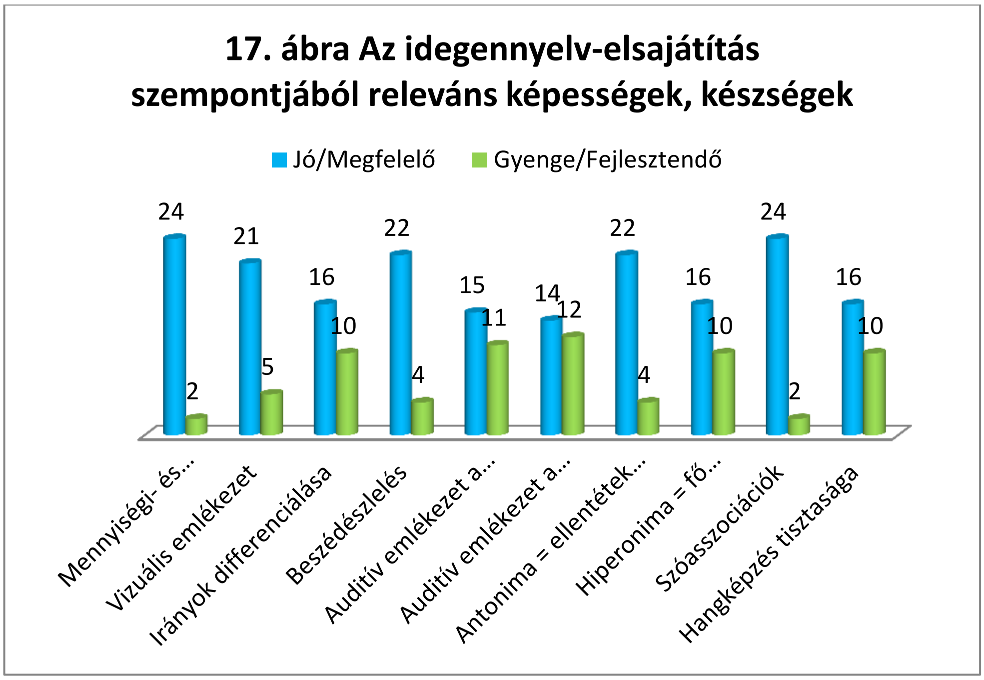
A fenti képességek és készségek értékelése aszerint történt, hogy **jól**, illetve **megfelelően** működő, ill. **gyengébb**, **fejlesztendő** képességről, készségről van-e szó.

16. ábra

A grafikonról (16. ábra) leolvasható a jól, illetve megfelelően működő képességek nagyobb aránya.

A fenti szempontokból kiemeltük az idegen nyelv elsajátítása szempontjából releváns képességeket és készségeket, s az alábbi képet kapjuk:

Különösen is kiemelkedik a mennyiségi- és számfogalom, illetve szóasszociációs képességek rendkívül magas mért értéke: 92,3%. 80% feletti a beszédészlelés és az antonimák, az ellentétek megnevezésének képessége (84,6%), valamint a vizuális emlékezet (82,6%). 60% felett rögzített az irányok differenciálása, a hiperonima, a fő fogalom meghatározásának képessége és a hangképzés tisztasága (61,5%). A sor végén, de 50%-os teljesítés felett helyezkedik el az idegennyelv-elsajátítás szempontjából ugyancsak fontos Auditív emlékezet: a szavak szintjén (57,6%), a mondatok szintjén (53,8%). (17. ábra)

A korai nyelvelsajátítás az egyszerű, gyakran és több nevelési területen előforduló, ismétlődő nyelvi struktúrákon alapul, ilyenek például a számok, színek, növények, állatok szemléltetéssel való megnevezése, de ide tartoznak a mindennapi (óvodai) életben rendszeresen előforduló üdvözlési formák, instrukciók, ill. az óvodás gyermekeknek szánt dalok, mondókák szókincse. Megállapítható, hogy a kapott sorrend is igazolja a megállapítást, miszerint a kisgyermekek beszédfejlődésében alapvető feladatot tölt be a szavak jelentésének elsajátítása. A gyermek ugyanis a hangzás alapján azonosítja be a szavakat. Ezért a szótanulásban vagy szókincsfejlesztésben – s igaz ez mind az anyanyelvre, mind az idegen nyelvre - különös hatékonysággal szerepel a fent említett óvodai módszertani környezet. A nyelv leghatékonyabb módon történő elsajátításához van szükség a fenti táblázatba foglalt készségekre és képességekre, melyek egyrészt a legalapvetőbb, ugyanakkor legjobban, legmegfelelőbben működő kvalitások is egyben.

Az anyanyelvi kompetenciák függvényében az idegen nyelvelsajátítás mértékét a hallgatói foglalkozások megfigyelése során teszteltük. Megfigyelésünket a tanulmány készítésének utolsó fázisában a nagycsoportos gyermekekre fókuszáltuk, akiket már lehetőségünk volt a projekt indulásakor, 2013 tavaszán idegennyelv-elsajátításuk kezdeti szakaszában, kiscsoportosként is megfigyelni.

A megfigyelés heti rendszerességgel történt. A hospitáló hallgatók a hospitálásuk ideje alatt rendszeresen megfigyelték a nagycsoportos gyermekeket és a hallgatói vizsganapok is lehetőséget adtak a csoportos hospitálások alkalmával a gyermekek nyelvi fejlődésének nyomon követésre. A megfigyeléseknél különös gondot fordítottunk az objektivitásra.

A hallgatók megfigyeléseikről a szupervíziók során számoltak be, amelyeket velük, és az érintett óvodapedagógusokkal együtt kielemeztünk.

A megfigyelések igazolták, hogy a gyermekek életkorán kívül, amely objektív tényezőnek tekinthető, a napi rendszeresség elengedhetetlenül fontos tényező az idegen nyelv eredményes elsajátításának folyamatában. A rendszerességet a gyermeket körülvevő nyelvi közeg biztosítja, azaz optimális esetben a család, intézményes keretek között megerősítésként, és/vagy pótlásként az idegen nyelvet közvetítő, jól felkészült óvodapedagógus, mint pedagógiai szubjektív feltétel. A mindennapi óvodai szituációkban megjelenő, óvodapedagógus által közvetített és továbbfejlesztett, bővített mondatsémák, szavak, kifejezések az állandó ismétlés hatására a gyermekek reakcióiban egyre gyakrabban spontán módon is megjelentek. Ez különösen azoknál a gyermekeknél volt megfigyelhető, akik biztos anyanyelvi készségekkel rendelkeztek már a projekt indulásakor. Ez jelen esetben is igazolja Cummins küszöbhipotézisét, miszerint a biztos anyanyelvi kompetencia alapfeltétele az idegen nyelvben elérhető nyelvi kompetenciának. Ha az anyanyelvi kompetencia szintje magas és a fejlődés feltételei megfelelően adottak, az idegen nyelvi kompetencia is megfelelő szintű lesz, és ennek köszönhetően a hozzáadó kétnyelvűségi helyzet alakul ki, amelyben a két nyelv pozitív hatást gyakorol egymásra. (Cummins & M. Swain, 1986: 6).

A megfigyelések során azt tapasztaltuk, hogy a gyermekek az ágfalvi óvodában a hallgatók német nyelvű kérdéseire eleinte sok esetben nem idegen nyelvű reakciót adtak, hanem az anyanyelvüket használták. A hallgatók feljegyzéseikben és a szupervíziók alkalmával rendszeresen hoztak erre példákat.

Az óvodapedagógusi és idegen nyelvileg aktív rendszeres hallgatói jelenlétnek is köszönhetően a gyermekek megnyilvánulásaiban folyamatos fejlődést tapasztalhattunk. A

próbálgatásokat követően elkezdték használni az idegen nyelvet, természetesen egyszerű formában. Ezt a szabad játékidőben többször megfigyeltük, amikor a gyermekek egy-egy mondókából, dalból, körjátékból alkalmazták az előforduló és az adott játékszituációhoz alkalmazható szófordulatokat. (Megjegyzés: Az osztrák óvodában ugyanezt tapasztaltuk a magyar nyelv kapcsán.) A hallgatók megfigyelései között szerepeltek olyan észrevételek is, hogy a gyermekek spontán módon, jókedvvel, örömmel hívtak elő magukból olyan idegen nyelvi mondóka, vagy dalrészleteket, amelyek a nyelv dallama és ritmusa miatt örömet jelentettek számukra az adott helyzetben, és pusztán ezért ismételgették ezeket. A szupervíziók alkalmával ennek elméleti hátterét megtárgyaltuk a hallgatókkal, és megerősítettük őket abban, hogy szükség van az idegen nyelven közvetített irodalmi anyag pontos ismeretére és örömteli átadására.

Természetesen a projekt végén nem vártuk el a gyermekektől, hogy az óvodapedagógusok és a hallgatók idegen nyelvű megjegyzéseire kizárólag idegen nyelven reagáljanak, mert ez ebben az életkorban nem várható el, ill. a nyelvelsajátítás nem lehet semmiképpen sem kényszer, ahogy ezt az óvodapedagógusok is megfogalmazták a velük készített interjúk során.

Több esetben tapasztaltuk a McLaughlin (1984) által megfogalmazott egy mondaton belüli kódváltást.

A fentiek megerősítésére az alábbiakban néhány hallgató „nyelvi" élményét idézzük fel az óvodai életből, melyek ugyancsak azt igazolják, hogy szavak, kifejezések, illetve a megértés szintjén jelen van a gyermekek szókincsében a német, mint idegen nyelv, amelyre építve idővel létrejöhet a kommunikáció más anyanyelvű embertársaikkal:

„Egy kislány Ágfalván a következőt kérte tőlem: Játsszunk Bärchen, brumm einmal-t!"

„Az első hospitálási napomon Ágfalván az udvaron körülvettek a gyerekek, és versenyezni kezdtek, ki tudja a legtöbb német szót."

„Ágfalván a Cica csoportban végeztem az 5. félévben a gyakorlatomat. A hét során az őszi gyümölcsökkel és zöldségekkel foglalkoztunk.
Játékfoglalkozás keretében elmentünk a gyerekekkel a piacra, először én voltam az eladó, és ők a vevők.
A játék elején megfigyeltük és németül megneveztük, hogy mi található a gyümölcs- és zöldségpulton. Melyik gyümölcsből van több, melyik gyümölcs a nagyobb? Közben megkérdeztem németül, hogy melyik gyümölcs nagyobb, az alma vagy a szilva. Péter magyarul válaszolt, hogy az alma."

Folyamatában látva tehát a nyelvfejlődést, megállapíthattuk, hogy az óvodában eltöltött idő alatt jelentős mennyiségi és minőségi fejlődés volt tapasztalható a gyermekeknél. Az óvodás kor ugyanis annak a szenzitív periódusnak a része, amelyben az idegen nyelv elsajátítása az anyanyelvhez hasonlóan történik, és ugyan az elsajátítás e szakasz után is megkezdhető, de egyre nehezebben és több energia befektetésével. (Pléh, 2002)

Az elvégzett tesztek eredményei alapján elmondható, hogy a feltett hipotézisek mindegyike beigazolódott.

A nagycsoportos gyermekek megfelelő anyanyelvi kompetenciákkal rendelkeznek, sőt egy részük kiemelkedő, átlag feletti értékeket mutat.

Mivel a fentiekben már rámutattunk az anyanyelvi és idegen nyelvi kompetenciák közötti összefüggésre, így nem meglepő az, hogy a második hipotézis is megerősítést nyert. Az eredmények egyértelműen mutatják ezt a nagycsoportos gyermekeknél. A gyermekek ugyanis rendelkeznek azokkal a részképességekkel, amelyek relevánsak az idegen nyelv elsajátítása szempontjából.

A harmadik hipotézist igazoltnak tekintjük, hiszen az óvodában végzett folyamatos megfigyeléseink során a gyermekektől visszatérően hallhattuk azokat az idegen szavakat kifejezéseket, mondókákat, amelyeket a mindennapokban, és a foglalkozások során elsajátítottak.

A megfigyelésien igazolták a negyedik hipotézist, hogy a gyermekek produktív beszéde anyanyelvi dominanciával rendelkezik, és az idegen szavak a gyermekek egy részénél csak az értés szintjén vannak jelen, előfordul a nyelvkeverés jelensége.

2.3. A projektbe bevont óvodapedagógus hallgatók vizsgálata

A MULTILING projektben a NYME BPK részéről 30 német nemzetiségi óvodapedagógus hallgató vett részt, akik már német szaknyelvi előképzettséggel rendelkeztek. A hallgatóink nyelvi és szakmai fejlődését a tanulmányi idejük alatt az elméleti stúdiumok mellett az óvodai gyakorlatok teszik lehetővé. Az elmélet és gyakorlat kölcsönösen segítette és erősítette egymást a projekt folyamán.

A hallgatók lehetőséget kaptak arra, hogy Ágfalván a magyar, Draßburgban az osztrák csoportokban, játékos formában, egyéni és csoportos gyakorlatokon, tevékenység közben a mindennapokban alkalmazhassák megszerzett német nyelvtudásukat és szakmai

ismereteiket. Ágfalván a hallgatók a kétnyelvű nevelés területén a magyar mellett a német nyelvelsajátítást és módszerit gyakorolták.

Draßburgban lehetőség nyílt arra is, hogy a hallgatók a kétnyelvű óvodai nevelés területén szerzett elméleti alapismereteiket a magyar nyelvre is átültessék, és a korai idegen nyelvelsajátítás fő elveit szem előtt tartva a német anyanyelvi közegben próbálkozzanak és gyakorolják a magyar nyelv játékos elsajátíttatását és annak módszereit.

Véleményünk szerint a hallgatói visszajelzések, vélemények megismerése, értékelése és elemzése nélkül a MULTILING projekt eredményei nem értékelhetők. Ezt egy további projektben való részvétel alapfeltételének is tekintjük. Úgy gondoljuk, a hallgatói elégedettség figyelembevétele nagy szerepet játszik abban, hogy a jövőben további projektekbe, valamint a hallgatók képzésébe is beépíthessük az alábbiakban összegzett hallgatói tapasztalatokat és azoknak megfelelően tervezzük meg egy újabb határon átnyúló projekt lépéseit, céljait, tartalmait.

Hipotézisek:

- Feltételeztük, hogy a hallgatók jelentős idegennyelvi fejlődést mutatnak a projektben
- Feltételeztük, hogy a hallgatók pozítiv attitűdökkel rendelkenek a projekttel kapcsolatban
- Feltételeztük, hogy teljesülnek a hallgatók projekttel kapcsolatos elvárásai, elékpzelései.

2.4.1. Kutatási módszer

A hallgatói felméréshez a kérdőíves vizsgálati módszert választottuk.

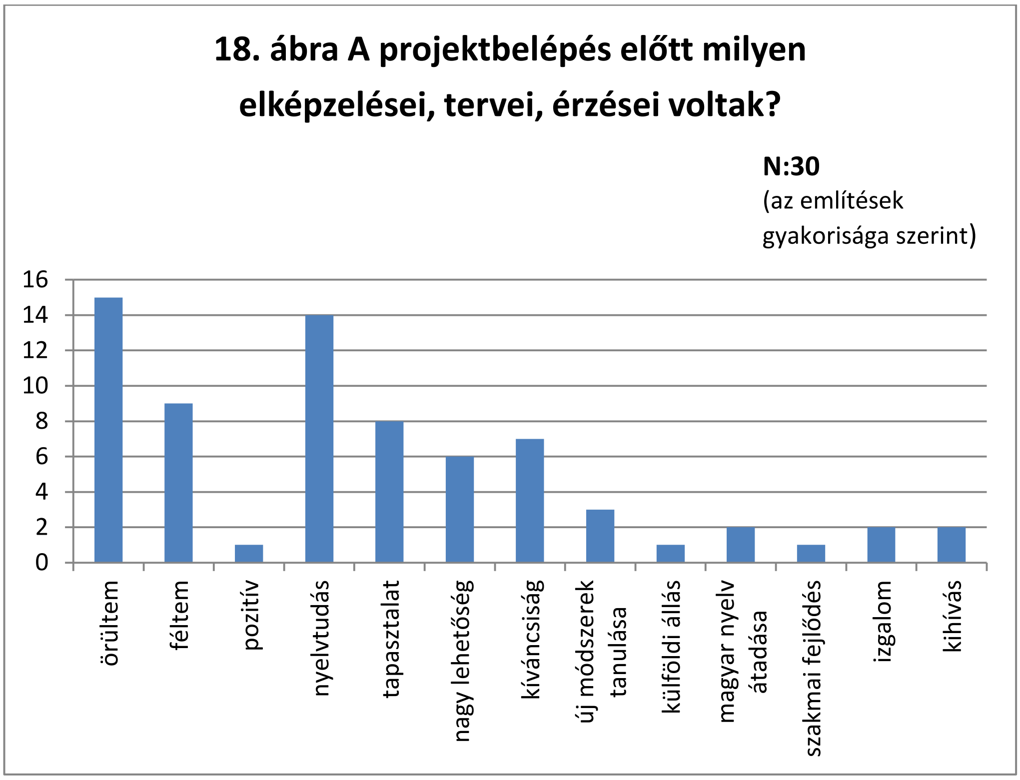
A hallgatóknak kiosztott kérdőív nyitott és sorba rendezési kérdésekből állt. 14 többválaszos kérdésre adtak választ a hallgatók az önkitöltős kérdőívben. A kérdőívet a projektbe bevont 30 hallgató töltötte ki. A kérdőív kitöltése anonim volt. Az alábbiakban e kérdőív eredményeit tesszük közzé.

2.4.2. A vizsgálat menete és eredményei

A MULTILING projekt végéhez közeledve (2014. november 10.) a hallgatókat arra kértük, hogy töltsék ki az általunk összeállított, idegen nyelvi, szakmai fejlődésükkel és a projekttel kapcsolatos kérdéseket tartalmazó kérdőívet. (4. sz. melléklet)

A kérdőíveket a projektben részt vett 30 hallgatónak osztottuk ki, amelyből 30 értékelhető kérdőívet kaptunk vissza, melyek eredményeit összesítettük és kiértékeltük.

A kérdőív 1. kérdése arra vonatkozott, milyen elképzelések, tervek, elvárások fogalmazódtak meg a hallgatókban, amikor a projekt elkezdődött. (18. ábra)

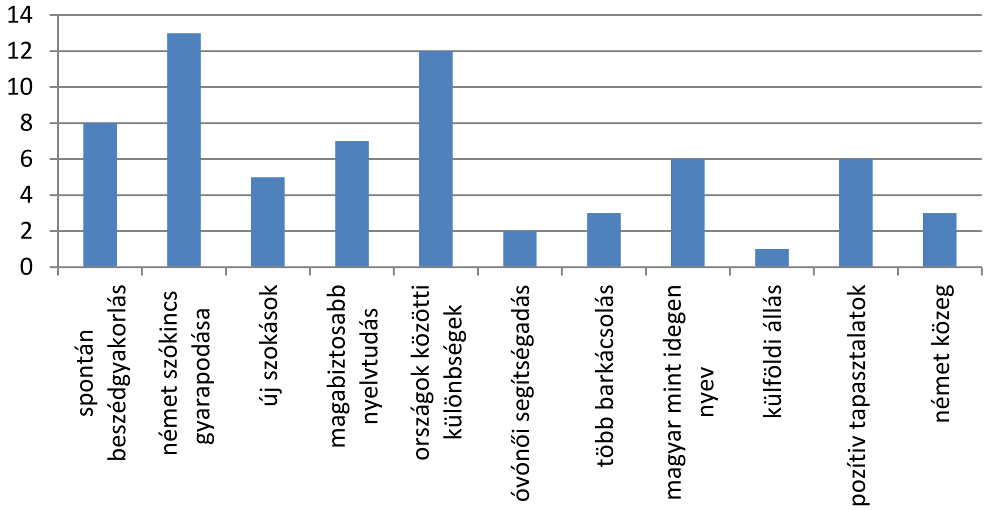

A diagramból látszik, hogy a hallgatók többsége örömmel kapcsolódott be a projektbe, de voltak köztük, akik félelmeket tápláltak iránta, valószínűleg azért, mert nem voltak még olyan helyzetben, hogy az egyéni és csoportos szakmai gyakorlatukat egy teljes féléven, sőt több féléven át külföldi ország óvodájában, idegen nyelvű közegben töltsék. Vélhetően ez már kezdetben nagy kihívást jelenthetett a számukra. Az elmondások alapján a hallgatók többsége azt várta a projekttől, hogy a részvétellel lehetősége lesz nyelvtudásának fejlesztésére és az óvodai nevelés terén szakmai tapasztalatok szerzésére idegen nyelven. Abból, hogy olyan sokan jelölték meg a nyelvtudás fejlődését, egyértelmű, hogy a nyelvi közeg mennyire fontos szerepet játszik bármely nyelvtanuló számára a nyelvtudás fejlesztése szempontjából. Ezen a szemponton kívül megjelent a hallgatók egy részénél a tapasztalatszerzés, a kíváncsiság az iránt, mit jelenthet a részvétel egy olyan

projektben, amelyben az idegen nyelven kívül anyanyelvüket, a magyar nyelvet kell idegen nyelvként átadni más anyanyelvű, jelen esetben német anyanyelvű osztrák gyermekeknek.

A 2. kérdésben arról akartunk információkat szerezni, milyen pozitív tapasztalatokat szereztek a hallgatók a projektben való részvétel során. (19.ábra) A válaszokból egyértelműen kiolvasható, hogy a hallgatók nagy része nyelvi fejlődése, ezen belül is a német szókincse gyarapodása szempontjából tartotta előnyösnek a részvételt.

19. ábra Milyen pozitív tapasztalatai vannak a projekttel kapcsolatban?

Az óvodai hétköznapok során mind a gyermekekkel, mind az óvodapedagógusokkal sor került olyan spontán kommunikációs helyzetekre, amelyben a hallgatóknak a német nyelvet kellett használniuk, amely mindenképpen előnyt jelentett számukra nyelvi fejlődésük szempontjából, hisz ennek köszönhetően nyelvtudásuk is magabiztosabbá vált. A második helyen áll a interkulturális kompetencia, hisz a projektben a hallgatóknak lehetősége nyílt arra is, hogy megismerjék a két ország, Ausztria és Magyarország nevelési rendszere, szokásai közötti különbségeket, ezen kívül a hallgatók több alkalommal is részt vehettek különféle közös programokon, találkozhattak a szülőkkel, más személyekkel, melynek során szintén ismereteket szerezhettek a magyartól eltérő osztrák kultúráról. A hallgatók egy része azt is jó lehetőségnek találta, hogy anyanyelvével, a magyar nyelvvel megismertethette az idegen anyanyelvű gyermekeket, és ebben is tapasztalatokat szerezhetett.

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a hallgatók milyen különbségeket észleltek szakmai gyakorlatuk során a két ország óvodai nevelési rendszere között. (20. ábra)

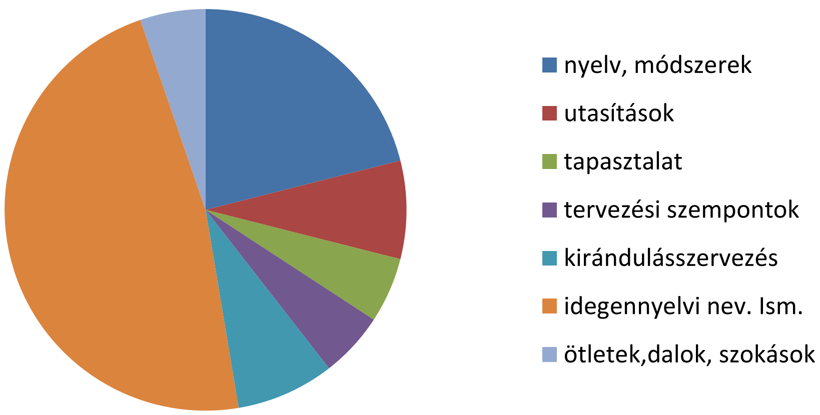
Egyértelműen megállapítható, hogy a szakmai szempontokat tekintve a hallgatók a magyarországi rendszerben több pozitívumról számolnak be. Ezek a pozitívumok a következők: a magyar óvodai nevelési rendszerben a hallgatók tapasztalatai szerint az óvodapedagógusok több óvodai foglalkozást szerveznek a gyermekeknek. Ebből adódhat az, hogy többen megjelölték azt a válaszlehetőséget, hogy Ausztriában az óvoda lazább, azaz annak napirendje nem olyan feszített, mint Magyarországon. Ez azt jelenti a hallgatók szerint, hogy Ausztriában kevesebb a foglalkozás, a körjáték, és a kisebb gyermekek fejlesztésére kisebb gondot fordítanak, mint Magyarországon. A felsorolásból az is kitűnik, hogy a kézügyesség, kreativitás fejlesztése Magyarországon hangsúlyosabb szerepet kap, mint Ausztriában. A kézügyességet fejlesztő vizuális tevékenység közben Magyarországon a gyermekek több mondókát hallanak a pedagógusoktól, mint Ausztriában. A magyarországi óvodákban tehát a pedagógusok egy időben több készséget is fejlesztenek. Ez az osztrák óvodában nem így működik. A hallgatók megjegyezték azt is, hogy a magyar óvodában több módszertani segédletet kaptak, mint Ausztriában. Ez fakadhatott egyrészt

abból, hogy az osztrák óvodapedagógusok nem rendelkeztek gyakorlatvezetői óvónői tapasztalatokkal, másrészt abból, hogy a két nevelési rendszer, a foglalkozások formái különbségeket mutatnak. Ausztria pozitívumai a következők: a hallgatók nagy része jobb anyagi körülményeket tapasztalt az ausztriai óvodában, és bár kevesen, de pozitívumként jegyezték meg, hogy az ausztriai óvodában jobban odafigyelnek a csoportokba járó gyermekek egészséges táplálkozására, több kirándulást szerveznek nekik, amiből arra lehet következtetni, hogy Ausztriában nagyobb hangsúlyt fektetnek az élményszerzésre, az élményszerű tanulásra.

A hallgatóktól megkérdeztük azt is, milyen hasonlóságokat tapasztaltak a két ország óvodai nevelési rendszere között. Kiemelték, hogy az óvodapedagógusok mindkét helyen nagyon segítőkészek voltak a szakmai kérdéseikkel kapcsolatban, és azt tapasztalták, hogy az alapvető értékek vonatkozásában, amelyeket az óvoda közvetít, Ausztria és Magyarország egyezőséget mutat.

Minden hallgatói projektnek célja többek között, hogy a hallgatókat hozzásegítse olyan ismeretekhez, amelyeket a későbbiek során, szakmai munkájukba be tudnak építeni. Ezért megkérdeztük, miket látnak hasznosnak ebből a szempontból.(21. ábra)

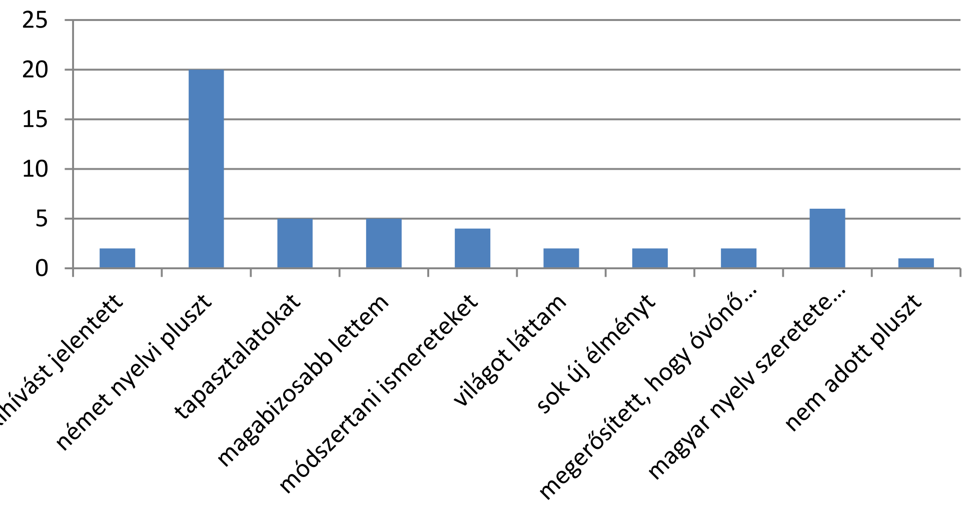
21. ábra Mit gondol, mit tud majd beépíteni tapasztalataiból a későbbi munkájába?

A válaszok alapján megállapítottuk, hogy a hallgatók szerint a legfőbb itt is az idegen nyelvismeret gyarapítása, illetve az idegen nyelven szerzett szakmai (neveléssel kapcsolatos) ismeretek, amelynek körébe tartoznak az utasítások, a kirándulásszervezés. Ezeket nem lehet csak könyvekből elsajátítani, hanem anyanyelvi óvodai közegben kell lenni ahhoz, hogy ilyen téren tapasztalatokat szerezhessenek. A második helyen ugyanúgy

a nyelvi fejlődés szerepel, kibővítve a nevelési módszerekkel való gazdagodással. Ahogy az előző kérdésnél az ausztriai óvodai nevelés pozitívumaként több hallgató kiemelte a gyermekeknek szervezett kirándulásokat, úgy ennél a kérdésnél is visszatér ez a szempont, a hallgatók ugyanis megjegyezték, hogy az ausztriai gyakorlat során ebből a szempontból sok újat tanulhattak a szervezési feladatokban. Kisebb súllyal szerepelnek a tervezési szempontok, az ötletek, dalok, szokások, és vannak, akik csak általános értelemben vett tapasztalatokról beszélnek.

22. ábra Milyen pluszt adott Önnek a draßburgi gyakorlat?

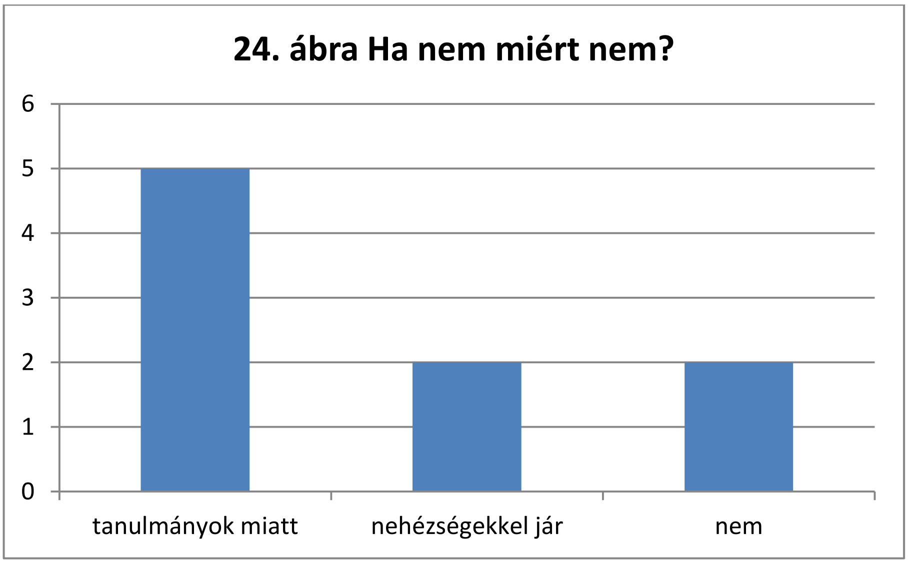

A NymE BPK hallgatói először vehettek részt olyan projektben, amelynek keretében napi szinten utaztak Ausztriába és végezték ottani óvodában egyéni és csoportos szakmai gyakorlatukat. Ezért megkérdeztük őket arról, milyen pluszt jelentett nekik ez a lehetőség. (22. ábra) Amit a többi kérdésnél is kiemeltek, az itt is jelentős súllyal szerepel, azaz a német nyelvismereteik fejlesztésének lehetőségét. A legtöbben ezt emelték ki és a többi szempont ehhez képest sokkal kisebb jelentőséggel bír. Bár kevesen, mégis pozitív élményként jegyezték meg azt, hogy a magyar nyelvet kedvelik Ausztriában és a lakosság nyitott rá. Nyilvánvaló hozadéka lehet egy ilyen projektnek, hogy a hallgatók magabiztosabbá válhatnak szakmai munkájukban is, amit néhányan meg is jegyeztek a tapasztalatok szerzésének, és módszertani ismeretek bővítésének lehetőségével együtt.

Mivel mind az osztrák, mind a magyar felek szívesen részt vennének hasonló további projektben, megkérdeztük a hallgatókat arról, ők vállalkoznának-e ismét ilyenre. (23. ábra)

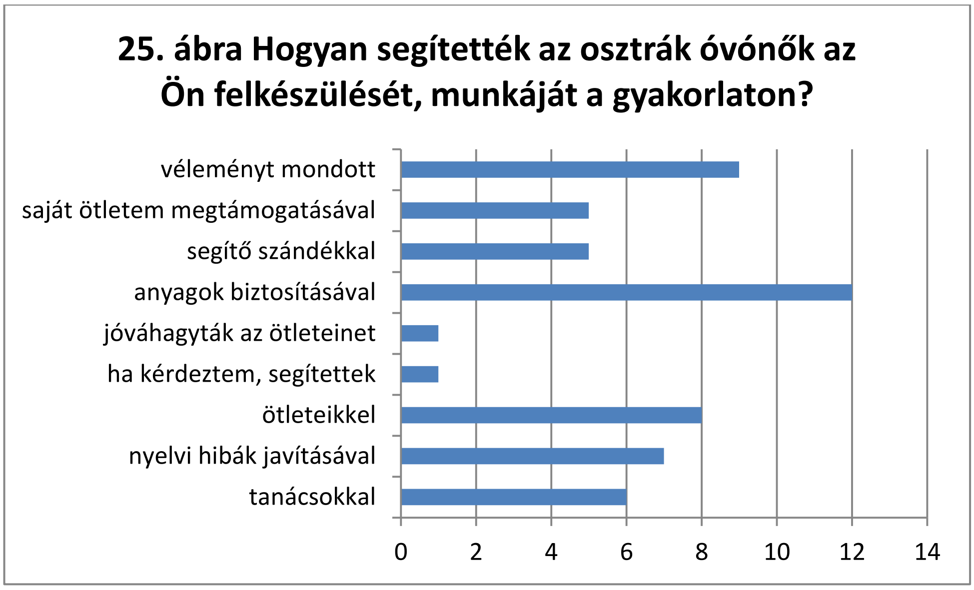
A hallgatók több mint a fele szívesen bekapcsolódna ismételten egy hasonló projektbe, azonban szintén sokan nyilatkoztak úgy is, hogy nem vennének részt ilyen projektben. Vannak, akik bizonytalanok, de ebbe a kategóriába tartozó hallgatók előzetes tájékoztatás esetén minden bizonnyal meggyőzhetők lennének egy hasonló projektben való részvételre. Ha az igen és a talán kategóriát választók számát összeadjuk, akkor mégis az mondható el, hogy a hallgatók túlnyomó többsége örömmel csatlakozna ismételten egy ilyen projekthez.

Mivel úgy gondoltuk, a projekt a legtöbb hallgató számára gyarapodást eredményezhet, de lehetnek köztük olyanok is, akik nem szívesen vennének részt még egyszer ilyen projektben, kíváncsiak voltunk ennek okaira is (24. ábra).

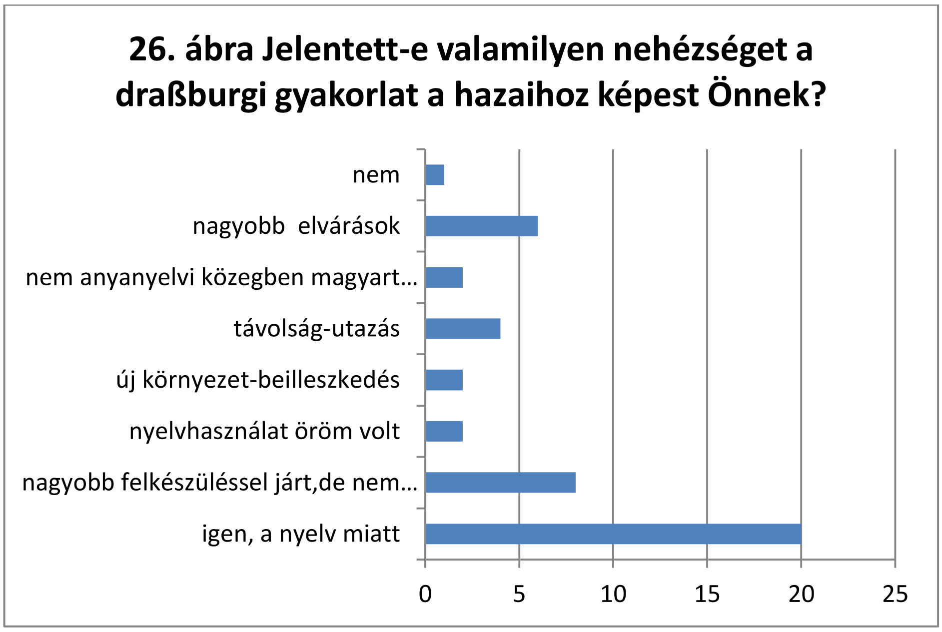
Volt, aki nem kívánta megindokolni a nemleges választását. Akik indoklást adtak, vagy azt nyilatkozták, hogy a tanulmányaikra nézve megterheléssel jár egy ilyen részvétel, tehát kevesebb idejük jut a tanulásra, mások általánosságban véve voltak azon a véleményen, hogy nehézségekkel járhat egy ilyen részvétel.

A hallgatók egyéni gyakorlatán nagy biztonságot jelent a magyar gyakorlatvezető óvodapedagógusok támogatása, szakmai segítsége, tanácsadása. Ezért megkérdeztük a hallgatókat azzal kapcsolatban, milyennek tapasztalták az osztrák óvodapedagógusokat ebből a szempontból (25. ábra).

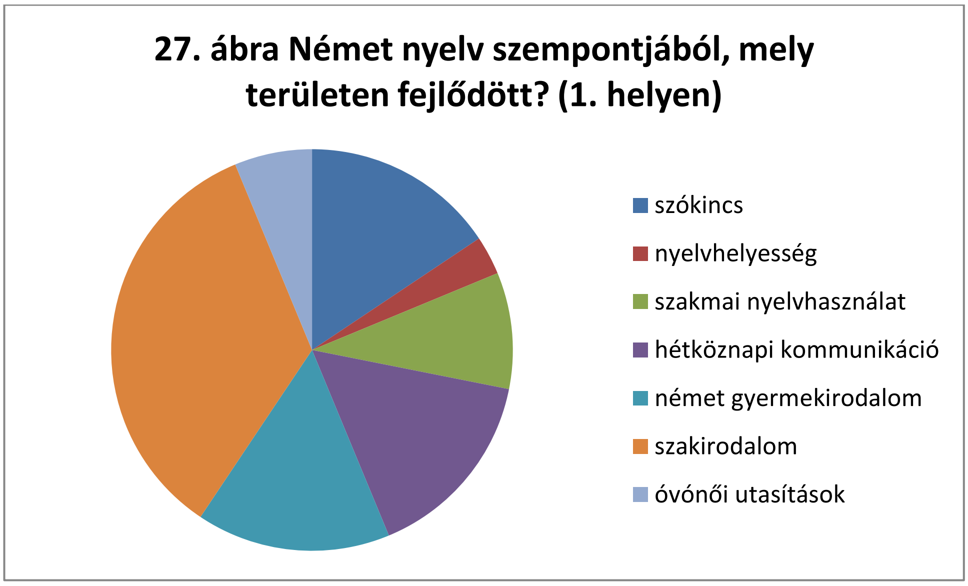
Az eredmények alapján jól látható, hogy a pedagógusok a hallgatóinkkal szemben Ausztriában is segítőkészeknek bizonyultak. A legnagyobb mértékű segítséget az osztrák óvodapedagógusok az anyagok biztosításával nyújtották hallgatóinknak. Az óvodapedagógusok a hallgatók által vitt ötletekhez, a tervezeteikhez elmondták véleményüket, és további ötleteket, tanácsokkal látták el őket a foglalkozások megvalósításához, és megerősítették őket saját ötleteikben. Fontos szempont volt a hallgatók részére, hogy az idegen nyelvi környezetben az anyanyelvű pedagógusok felvállalták a hallgatók nyelvi hibáinak a javítását is. Ez biztosan nagy segítség volt a hallgatóknak és jelentősen segítette a nyelvi fejlődésüket.

Természetesen nemcsak arra voltunk kíváncsiak, milyen pluszt jelentett a hallgatóknak a projektben való részvétel, hanem arra is, milyen nehézségekkel járt az Ausztriában végzett gyakorlat (26. ábra).

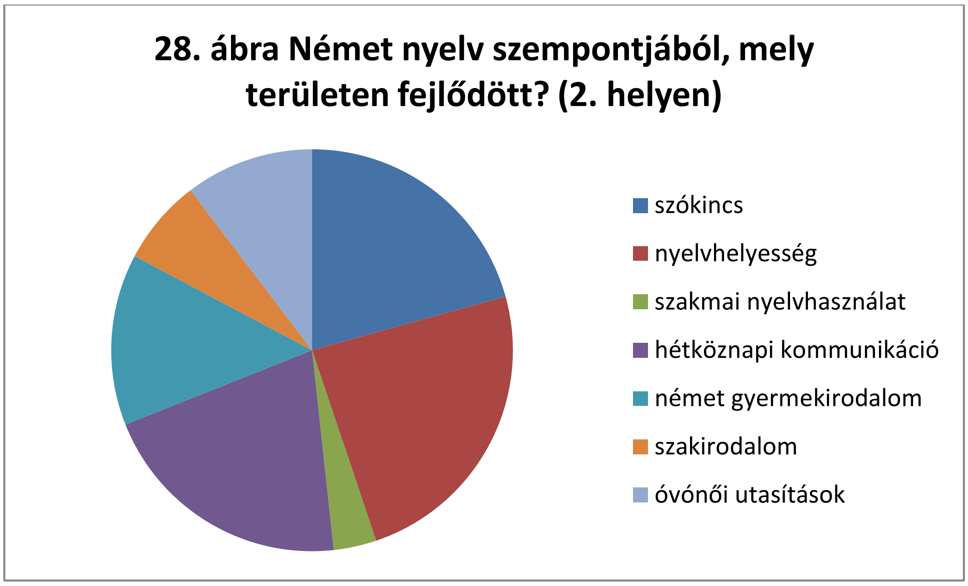
A hallgatók legnagyobb számban azt adták meg nehézségnek, hogy a német nyelvű közegben nem volt könnyű folyamatosan idegen nyelven kommunikálni. Valószínűleg emiatt, valamint azért, mert Draßburgban a saját anyanyelvüket, a magyar nyelvet kellett átadniuk idegen nyelvként a német anyanyelvű osztrák gyermekeknek, amiben még nem rendelkeztek tapasztalatokkal, nagyobb felkészüléssel járt az ausztriai óvodában végzett gyakorlat.

E kérdésnél is visszatér tehát az a szempont, hogy nem könnyű feladat az anyanyelv idegen nyelvként történő átadása. A hallgatók a nagyobb elvárásokat is megjelölték nehézségként. Az ausztriai óvódapedagógusok újként szembesültek azal a feladattal, hogy gyakorlat-vezetői óvónői feladatot lássanak el, ezért az elején nagyobb önállóságot hagytak a hallgatóknak a gyakorlatuk során. Ez a hallgatóink számára azonban nagyobb elvárást jelentett, mert a magyarországi gyakorló óvodában jelentős szakmai segítséget, irányítást kapnak tanulmányaik során a gyakorlatvezető óvodapedagógusoktól, és ez csökkenti a saját idő-, energiabefektetést. A nagyobb önállóság miatt a felkészülésükbe több önerőt, saját kezdeményezést kellett befektetniük, mint az ágfalvi óvodában, amelynek óvodapedagógusai már több éves tapasztalattal rendelkező gyakorlatvezetők. Voltak hallgatók, akik nehézségként jelölték meg a távolságot, az utazást, ami meglepő, hiszen a hallgatók utaztatása a projekt során biztosított volt, a távolság Sopron és Draßburg között pedig nem jelentős. Feltételezhetően azoknak a hallgatóknak jelenthetett meglátásunk szerint problémát az utazás, akik bejárók, és hétközben nem Sopronban élnek.

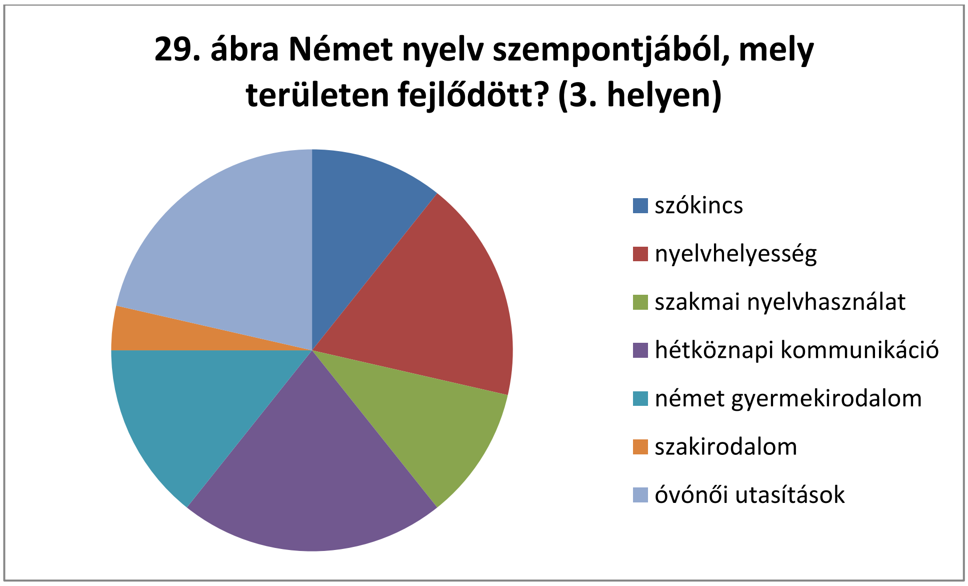

Mivel a hallgatók két félévet tölthettek a draßburgi óvodában német nyelvterületen, két félévet Ágfalván a nemzetiségi csoportokban és feltételeztük, hogy az ausztriai német anyanyelvi közegű gyakorlóhelyen német nyelvismereteik bővülnek, megkérdeztük azt is, hogy nyelvi szempontból mely területen tapasztaltak önmaguk szempontjából előrehaladást. (27. ábra)

A hallgatók nagy része első helyen emelte ki a német nyelvű szakirodalomhoz való hozzájutás lehetőségét. Tudni kell, hogy a draßburgi óvoda rendelkezik egy jól felszerelt könyvtárral is, ahol a szakemberek, szülők számára is sokféle szakirodalom áll rendelkezésre. Ennek tanulmányozásra a rendszeres gyakorlat során hallgatóinknak is lehetőségük volt és ez a lehetőség a szakmai önfejlődéshez nagyban hozzá is járult. Szintén nagy arányban szerepel a hétköznapi kommunikáció, a német nyelvhelyesség és a szókincs gyarapodása. Ezekhez képest kisebb arányban nevezték meg a hallgatók az első helyen a szakmai nyelvhasználatot, az óvónői utasításokat. Első helyen legkisebb arányban a nyelvhelyesség szerepel. Ez arra is visszavezethető, hogy a legtöbb időt a hallgatók a kommunikációval töltötték és azt utólag érezték, hogy ennek köszönhetően, eközben a nyelvhelyességük is fejlődött.

Második helyen a legnagyobb arányban viszont már a nyelvhelyesség fejlődését érzik a hallgatók (28. ábra). Ez összefüggésben áll azzal, hogy az első helyen nagy arányban szereplő hétköznapi kommunikáció során a nyelvhelyességre is ügyelni kell, tehát ez sem elhanyagolható, de a hallgatóknál nem volt elsődleges szempont. Ezt követi a szókincs és a hétköznapi kommunikáció, amelyben szintén fejlődést tapasztaltak Tehát itt érzékelhető e három területnek az egymással való összefüggése. Itt is hasonló arányban szerepel a gyermekirodalom, hiszen ezzel az óvodapedagógusi munka során rendszeresen találkoznak a hallgatók.

A harmadik helyen legnagyobb arányú fejlődést a hallgatók a hétköznapi kommunikáció és a nyelvhelyesség terén látnak (29. ábra). A rangsorban ezen a helyen más szempontok is hasonló mértékben fontosak, az óvónői utasítások is jelentős súllyal szerepelnek, hiszen azok is megjelennek a mindennapokban a gyermekek nevelésében.

30. ábra Mennyire teljesültek az 1. pontban megfogalmazott a projekttel kapcsolatos várakozásai?

A kérdőíves felmérés végén megkérdeztük a hallgatókat, a projekt végén hogyan látják, teljesültek-e és mennyire, a projekttel kapcsolatos előzetes elvárásaik. (30. ábra)

A hallgatók legnagyobb része számára maximálisan teljesültek az elvárások. Többségük szerint sikerült sok új tapasztalatot szerezniük a projekt során. Úgy értékelik, hogy fejlődés következett be német nyelvi szókincsükben, ami nyilvánvaló, bár azt vártuk, hogy ezt még többen nevezik meg. Vannak, akik jónak tartanák, ha még több időt eltölthetnének a német nyelvterületen szakmai gyakorlaton.

A kérdésekre adott válaszok alapján megállapítható, hogy az első hipotézis beigazolódott, mert a hallgatók az oktatói visszajelzések és a saját megítélésük szerint jelentős fejlődést éreznek az idegen nyelvi kompetenciáikban, valamint idegen nyelvi szakirodalomban, amely a gyakorlati munkájuk egyik alapköve lesz a hivatásukban.

A második hipotézis szintén beigazolódott, mert a válaszokból kiderült, hogy hallgatók tudatában vannak annak, hogy az idegen nyelvi tudásuk ennek a kivételes lehetőségnek, a projektben való részvételnek is köszönhető. Válaszaikban nemcsak ezt a szempontot emelik ki, hanem az interkulturális kompetencia területén végbement fejlődésüket is.

A harmadik hipotézis is beigazolódott, mert a hallgatók túlnyomó többsége számára maximális mértékben teljesültek a projekt elején támasztott elvárásai, ill. elképzelései.

3. Összegzés

A szülők, óvodás gyermekeik, a pedagógusok és hallgatók körében végzett vizsgálatok eredménye egyértelműen azt igazolta, hogy a MULTILING projekt létrejötte e határtérségben teljes mértékben indokolt volt.

A szülők Ágfalván nagy örömmel fogadták azt a lehetőséget, hogy gyermekeik a német nyelvvel a projektnek köszönhetően még intenzívebb formában találkozhatnak. Bár sok esetben ők maguk a családban nem beszélnek németül, mégis nagyon fontosnak tartják gyermekeik korai kétnyelvű óvodai nevelését, mert úgy látják ez a gyermekeik számára nagy lehetőség Úgy gondolják, hogy a nyelvismeret/ nyelvtudás a határközeliségből adódóan is kapukat nyit meg majd a későbbiekben a gyermekeik előtt a nemzetközi munkaerőpiacon.

Az óvodás gyermekek felmérésekor bebizonyosodott, hogy nagyon fontos szerepet tölt be az óvoda a gyermekek nyelvi, idegen nyelvi fejlesztésében, mert az. 5. és 6. életév közötti időszak első fázisában, a nagycsoportos korú gyermekek nyelvi téren robbanásszerű fejlődést mutattak. Ez azonban egy vegyes életkorú gyermekcsoportban természetesen nemcsak e gyermekek fejlődését jelenti, hanem mellette megtapasztalható a kisebb gyermekek előrehaladása is. A nagycsoportosok motiválóan, támogatóan hatnak, hatottak a kisebbekre és a gyengébb nyelvi szintet mutató gyermekekre is. Az óvoda nyelvi, idegen nyelvi fejlesztésben betöltött fontos szerepe és a pedagógusok munkájának eredményessége ott is lemérhető, hogy a szülők közül sokan olyan iskolába szeretnék adni majd a gyermekeiket, ahol lehetőségük van a német nyelv további tanulására.

A projektből a szülők közvetlenül is gazdagodtak, hiszen jobban megismerhették az ágfalvi óvoda életét, betekinthettek a határ másik oldalán, Ausztriában található draßburgi óvoda életébe. Fontos szempont volt a projektben továbbá a közös programok során kialakított jószomszédi kapcsolatok elmélyítése, és az új kapcsolatok kialakítása.

A pedagógusok az interjúikban a kétnyelvű óvodai nevelés előnyeit hangsúlyozták és annak eredményességét vitathatatlannak tartják a gyermekeknél, akiknek német nyelvi szintje hallhatóan nagymérvű fejlődést ért el. A projekt minden mozzanata, a közös programok is mind ehhez járultak hozzá, ezt tették bizonyossá az érdekeltek körében.

A hallgatók részéről a kérdőíves felmérés alapján szintén pozitív eredményeket könyvelhetünk el a projekttel kapcsolatban, mert idegen nyelvi, szakmai ismereteik gyarapítására tehettek szert annak során. A projekt jó lehetőség volt arra, hogy a hallgatók

a mindennapjaikban élhessék meg azt, hogy az elmélet és a gyakorlat kölcsönhatása mennyire érvényesül a kétnyelvű óvodapedagógus hivatásában is. Hiszen a projektben teljesített gyakorlatokon egyrészt intenzív módon hasznosíthatták az elméletben megszerzett szakmai elméleti tudásukat, másrészt igyekeztünk ezeket beépíteni az oktatásba, a szakmai ismereteket közvetítő tantárgyakba. A hallgatók napi szinten alkalmazhatták a gyakorlatban az idegen nyelvi órákon elsajátított német nyelvismeretüket, és továbbadhatták azoknak a gyermekeknek, akiket szüleik az idegen nyelv elsajátítása miatt íratták be az ágfalvi óvodába. A hallgatók az óvodában adódó helyzetekre való minél jobb felkészülés érdekében motiváltak, érdekeltek lettek abban is, hogy ismereteiket az elméleti órákon tovább gyarapítsák.

Mivel a projekt mind a magyar, mind az osztrák oldal részéről eredményesnek bizonyult, figyelembe véve a tanulmány eredményeit is, megfogalmazódott a felekben az a szándék, hogy kerüljön sor az együttműködés folytatására, és egy újabb közös, határon átnyúló projektre.

4. Irodalomjegyzék

Cummins, J. & Swain, M. (1986):

Bilingualism in Education. Aspects of Theory, Research and Practice. Longman, London-New York.

Cserné, dr. Adermann G. (1999):

A tanulás- és kutatás módszertani alapjai. Pécs: JPTE FEEFI.

Klein, Á. (2013):

Utak a kétnyelvűséghez. Nyelvek elsajátítása iskoláskor előtt. Budapest: Tinta Kiadó.

McLaughlin, B. (1984):

Second language acquisition in childhood: Vol. 1. Preschool children (2nd ed.). Hillsdale. NJ: Erlbaum.

Internetes források

Ágfalva (http://www.agfalva.hu/) (Utolsó letöltés dátuma: 2014. november 18.)

Napsugár Óvoda. (http://www.fertopart.hu/szabadido/agfalva/kulturalis/kiallitohelyek/215-napsugar_ovoda.html) (Utolsó letöltés dátuma: 2014. november 18.)

Pléh, Cs (év nélkül): Kritikus periódusok a nyelv elsajátításában. (http://www.plehcsaba.hu/Cikkek.aspx?catid=3) (Utolsó letöltés dátuma: 2014. október 24.)

Mellékletek

1. számú melléklet

Szülői kérdőív

Tisztelt Szülő!

A Nyugat-Magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar is bekapcsolódott a „MULTILING” projektbe annak érdekében, hogy az óvodai nyelvelsajátítás tudományos hátterét biztosítsa.
A Többnyelvű nevelés Ágfalván és Draßburgban (MULTILING) Projekt keretében a karunkról bevont szakértők nyelvhelyzeti felmérést végeznek. Tisztelettel kérjük, hogy a háttérinformációk összegyűjtése érdekében töltse ki a kérdőívet. A kérdőív kitöltése anonim. Segítségüket előre is köszönjük!

1. Tud-e valaki az Ön családjában németül?

a.) Igen

b.) Nem (Amennyiben a válasza „nem” folytassa a kérdőív kitöltését a 6-os kérdéssel!)

2. Ki tud a családban németül?

a.) Anya

b.) Apa

c.) Nagyszülő

d.) Nagy testvér

e.) Egyéb:…………………….

3. Milyen szinten tud Ön németül?

a.) Anyanyelvi szinten

b.) Felsőfokon

c.) Közép szinten

e.) Alapfokon

f.) Egyéb:……………………………………………………………………..

4. Beszélnek a családban egymással német nyelven?

a.) Igen

b.) Nem

5. Milyen gyakorisággal használják a német nyelvet a családban?

a.) Naponta

b.) Alkalmanként

c.) Ritkán

e.) Egyáltalán nem

6. Fontosnak tartja Ön az idegen nyelv ismeretét?

a.) Igen

b.) Nem

7. Ön milyen idegen nyelven tud?

a.) Horvát c.) Német e.) Egyéb:………………………

b.) Angol d.) Nem tudok

8. Miért íratták gyermeküket az Ágfalvi Óvodába?

……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
…………………

9. Kérem, sorszámozza 1-től 5-ig , *növekvő* sorrendbe az Ágfalvi Óvoda előnyeit!(Egy helyre csak ez számot írjon. Jelölje 1-gyel az Ön számára legfontosabb előnyt!)

□ Lakóhelyemen van az óvoda
□ Családias óvoda
□ Német nyelv az óvodában
□ Zöldövezetben van az óvoda
□ Tapasztalt óvónők

10.Tervezi-e a jövőben, hogy gyermekét két tannyelvű (*német* nemzetiségi) iskolába iratja?

a.) Igen

b.) Nem

11. Ön szerint milyen előnyökkel járhat a német nyelv ismerete a gyermeke számára?

…………………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………………

12. Az Ön neme?

a.) Férfi

b.) Nő

13. Az Ön életkora?

………………………

14. Gyermekeinek száma/ életkora?

…………………………………………………………………………………………………
…………………………………………………………………………………………………

15. Az Ön iskolai végzettsége?

a.) 8 általános
b.) Szakmunkás
c.) Szakközépiskola
d.) Érettségi
e.) Főiskola/egyetem
f.) Egyéb:……………………

16. Mi az Ön foglalkozása, beosztása?

a.) Vezető beosztású

b.) Beosztott értelmiségi

c.) Egyéb szellemi

d.) Egyéni vállalkozó

e.) Szakmunkás

f.) Betanított munkás/ segédmunkás

g.) Részállásban dolgozik

h.) Nyugdíjas

i.) Munkanélküli

j.) Háztartásbeli GYES / GYED

k.) Egyéb:…………………………

2. számú melléklet

Interjúkérdések az óvodapedagógusoknak

Általános adatok:

1. Mióta dolgozik ezen a területen?
2. Milyen szerepet vállalt a projektben és mióta vesz részt benne?
3. Vannak –e már tapasztalatai hasonló projektekről? Ha igen, milyenek?

Kérdéskatalógus:

1. Mit gondol a többnyelvűségről?
2. A német, mint idegen nyelvelsajátítás gyakorlata hogyan zajlik az óvodában
3. Tapasztalatai szerint a gyermekek hogyan reagálnak a nyelvi foglalkozásra és az intézményben jelen lévő többnyelvűségre?
4. Mik a tapasztalatai a szülőkkel kapcsolatban? Ők hogyan látják ők az óvodai többnyelvűség kérdését?
5. Mi az Ön véleménye arról, hogy az idegen nyelv elsajátíttatása már az óvodában elkezdődik? Mik ezzel kapcsolatban a tapasztalatai?
6. Milyenek a tapasztalatai a draßburgi partneróvodával szervezett közös programokkal szemben. Hogyan reagáltak ezekre a gyermekek?
7. Hogyan látja Ön a projektet? Hogyan jellemezné a projekt lefolyását?

3. számú melléklet

Értékelőlap a ”Nyelvi fejlettség felmérése” szűréshez

- Az 5 éves korban elvégzendő logopédiai eredménylap alapján -

Gyermek életkora: ……………………

A szűrés során elérhető pontok száma: 102

Elvárt pontértékek: 5,0 – 5,5 éves korúaknál: **63** pont 5,6 éves kortól **82** pont

Elért pontszám: ………………….

Minősítés: (A megfelelő minősítés aláhúzandó)

- A gyermek teljesítménye átlag feletti, jó, nagyon jó
- A gyermek teljesítménye korosztályának megfelelő, átlagos
- A gyermek teljesítménye korosztályától elmaradottabb szintet mutat, gyenge

Értékelés:

Jól, illetve megfelelően működő képességek, készségek: (A megfelelő képesség/készség aláhúzandó)

Mennyiségi- és számfogalom / Vizuális emlékezet / Szem-kéz koordináció / Alak-háttér differenciálás / Irányok differenciálása / Hallási differenciálás = a zöngés-zöngétlen hangok differenciálása / Beszédészlelés / Auditív emlékezet a szavak szintjén / Auditív emlékezet a mondatok szintjén / Téri relációk vizuális észlelése / Téri relációk verbális megnevezése / Antonima = ellentétek megnevezése / Hiperonima = fő fogalom meghatározása pl gyümölcs / Szóasszociációk / Kauzális gondolkodás = ok-okozati összefüggések megértése / Auditív szerialitás = sorrendiség / Hangképzése tiszta

Gyengébb, fejlesztendő képességek, készségek: (A megfelelő képesség/készség aláhúzandó)

Mennyiségi- és számfogalom / Vizuális emlékezet / Szem-kéz koordináció / Alak-háttér differenciálás / Irányok differenciálása / Hallási differenciálás = a zöngés-zöngétlen hangok differenciálása / Beszédészlelés / Auditív emlékezet a szavak szintjén / Auditív emlékezet a mondatok szintjén / Téri relációk vizuális észlelése / Téri relációk verbális megnevezése / Antonima = ellentétek megnevezése / Hiperonima = fő fogalom meghatározása pl gyümölcs / Szóasszociációk / Kauzális gondolkodás = ok-okozati összefüggések megértése / Auditív szerialitás = sorrendiség / Hangképzése nem tiszta

4. számú melléklet

Hallgatói kérdőív

Tisztelt Hallgató!

A MULTILING Projekt a végéhez közeledik. Kérjük, hogy töltse ki a kérdőívet és véleményével , meglátásaival segítse a projekt eredményeinek tudományos összegzését. A kérdőív kitöltése anonim. Segítségét köszönjük!

1. Fogalmazza meg, milyen
   - érzései
   - elképzelései
   - tervei

voltak, amikor megtudta, hogy részt vehet a projektben?

2. Milyen pozitív tapasztalatai vannak a projekttel kapcsolatban? Mit nyújtott Önnek a projekt? Írjon konkrét példákat!

3. Fogalmazza meg tapasztalatait a két ország óvodai neveléséről!

a) különbségek
b) hasonlóságok

4. Mit gondol, tapasztalataiból, szerzett ismereteiből mit tud majd beilleszteni a későbbi szakmai munkájába?

5. A draßburgi gyakorlat Önnek jelentett-e pluszt? Ha igen, miben és mennyire?

6. Ha lehetősége lenne rá, vállalkozna-e a jövőben is hasonló projektben való részvételre?

7. Az ausztriai óvónők mivel segítették az Ön felkészülését és gyakorlati munkáját?

8. Jelentett-e Önnek valamiben nehézséget az ausztriai (draßburgi) gyakorlat az eddigi (magyarországi) gyakorlathoz képest?

9. Német nyelv szempontjából mely területen fejlődött? Kérjük, rangsorolja 1-7-ig.

- szókincs
- nyelvhelyesség
- szakmai nyelvhasználat
- hétköznapi kommunikáció
- német nyelvű gyermekirodalom ismerete
- szakirodalom
- óvónői utasítások

10. Mennyire teljesültek az 1. pontban megfogalmazott projekttel kapcsolatos várakozásai?

11. Egyéb észrevételei a projekttel kapcsolatosan.